

Jaarverslag 2016

Inhoud

Vooraf 4

Bestuursverslag

Forward in vogelvlucht 7

Vermogensbeheer 15

Profiel & organisatie 23

Jaarrekening

Balans per 31 december 2016 26

Staat van baten en lasten over 2016 27

Kasstroomoverzicht over 2016 28

Toelichting op de jaarrekening 29

Toelichting op de balans 33

Toelichting op de staat van baten en lasten 40

Bestemming Resultaat 44

Gebeurtenissen na balansdatum 44

Overige gegevens

Actuariële verklaring 46

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 48

Verslag Intern Toezicht 54

Verslag Verantwoordingsorgaan 56

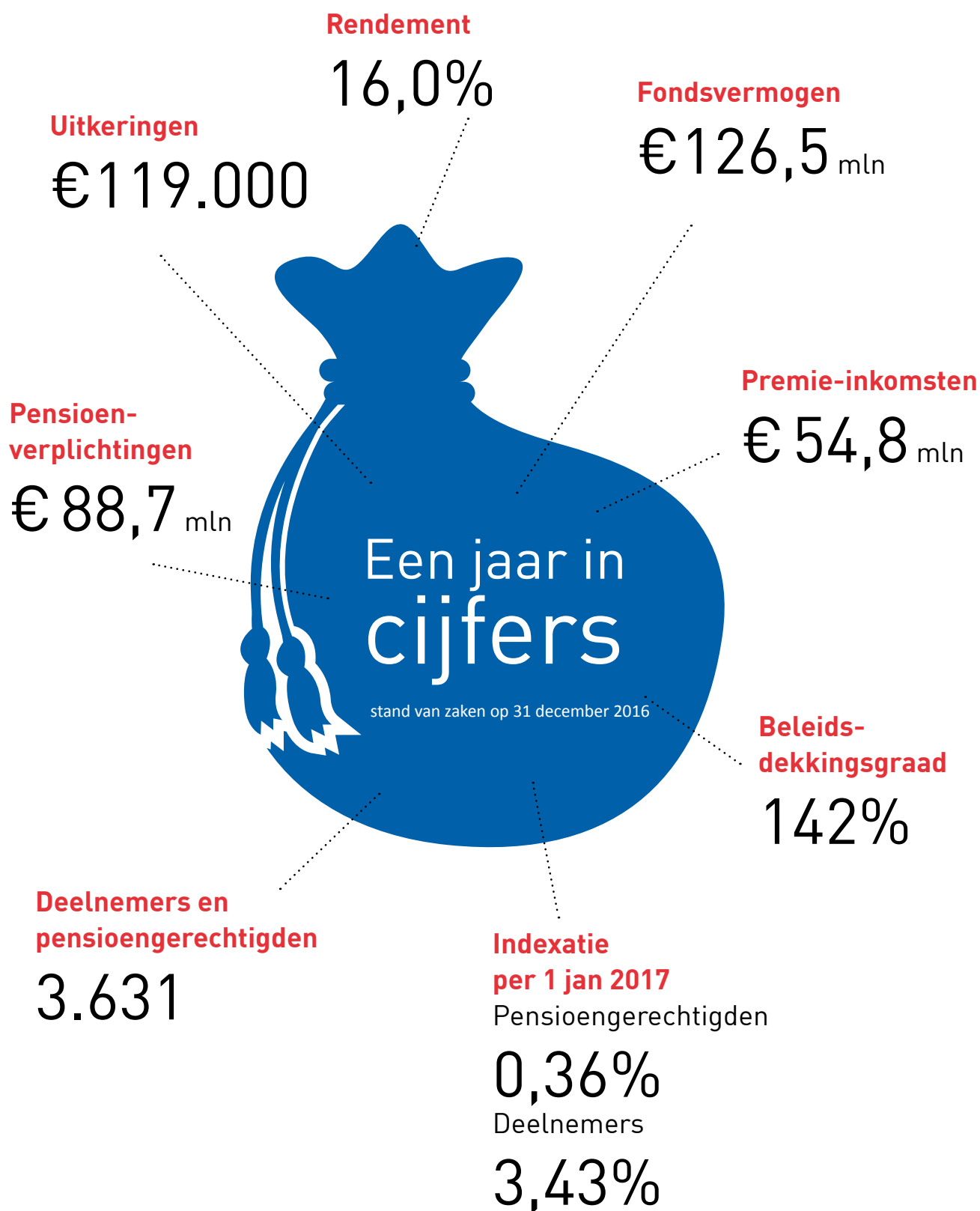
Kerncijfers 57

Bijlagen

Bijlage 1 – Personalía per 31 december 2016 59

Bijlage 2 – Hoofdpijnen pensioenregeling 2016 60

Bijlage 3 – Strategische benchmarkbeschrijving 62

Vooraf

De belangrijkste vraag die deelnemers tegen het eind van het jaar aan hun pensioenfonds stellen is: kunnen jullie mijn pensioen indexeren?

Forward is er voor onze deelnemers, dus het lijkt me goed om dit bestuursverslag over 2016 ook daarmee te beginnen: net als begin 2016 hebben we op 1 januari 2017 de pensioenen volledig kunnen indexeren. Dat zal niet als een verrassing komen gezien de verwachtingen die wij eerder hebben uitgesproken, maar het is in deze tijd van zorgen over de pensioenen in Nederland toch iets wat tot tevredenheid stemt.

Forward is op 1 april 2015 van start gegaan als pensioenfonds waar de werknemers van de Unilever-bedrijven in Nederland verder gaan met hun pensioenopbouw. Alles wat al aan pensioen opgebouwd was, blijft staan in ons zusterfonds Progress, dat een gesloten en uitkerend fonds is geworden. Dit bestuursverslag is dus het verslag over het eerste volle boekjaar van ons fonds.

Financieel was het voor ons fonds geen gemakkelijk jaar. We behaalden weliswaar een beleggingsrendement van 16,0%, maar hadden ook veel last van de per saldo nog verder gedaalde rente. Door de verder dalende rente stegen onze verplichtingen namelijk fors, wat op onze dekkingsgraad drukte. Daarnaast was er nog een ingecalculerd effect: doordat onze sponsor Unilever in 2015 een startkapitaal aan ons fonds had meegegeven, was onze dekkingsgraad eind 2015 vertekend hoog. Al met al daalde onze beleidsdekkingsgraad naar 142%. Daarmee voldoen we aan alle wettelijke normen en is ons fonds financieel gezond te noemen.

2016 was een druk jaar voor ons fonds. Er zijn belangrijke stappen gezet voor een goede toekomst van Forward. Allereerst zijn we met ons nieuwe bestuursmodel van start gegaan, het one-tier board model. Daarin blijven de vertegenwoordigers van de werknemers, gepensioneerden en werkgever een belangrijke rol spelen als beleidmakers en toezichhouders, terwijl het bestuur versterkt is met drie directieleden van de uitvoeringsorganisatie en met mij als onafhankelijk voorzitter. De eerste ervaringen stemmen tot tevredenheid.

Een zeker zo belangrijke stap is de voorbereiding op de overgang van Forward samen met Progress naar een APF, een algemeen pensioenfonds. In het APF kunnen beide fondsen blijvend verder onder één bestuur, terwijl ze hun eigen vermogen en eigen beleid houden. Dat is van cruciaal belang voor de continuïteit van beide fondsen. De voorbereiding van de oprichting van het APF heeft veel werk gevergd. Met name het verkrijgen van een vergunning van De Nederlandsche Bank (DNB) heeft meer voeten in de aarde gehad dan verwacht. Maar het is gelukt: op 1 januari 2017 zijn beide fondsen gefuseerd in het Unilever APF.

Door alle werkzaamheden rondom het nieuwe bestuursmodel en de oprichting van het APF, is de directie van onze uitvoeringsorganisatie extra belast geweest. Daardoor zijn de reguliere werkzaamheden bij het fonds meer dan gebruikelijk op het bord van de medewerkers terecht gekomen. Zij hebben voortreffelijk werk geleverd.

Ik wil graag iedereen bedanken die in 2016 een bijdrage heeft geleverd aan ons fonds. Speciale dank gaat uit naar de bestuursleden die aan het eind van hun termijn zijn gekomen en in 2016 afscheid hebben genomen, te weten Rob Clement, Peter de Lang, Marianne Rots en Gijsbert de Zoeten. Een speciaal woord van dank ook voor de leden van het Verantwoordingsorgaan. We hebben in 2016 opnieuw vruchtbaar samengewerkt en ik ben ervan overtuigd dat we dat blijven doen.

Op 1 januari 2017 gaat ons fonds samen met Progress verder in het Unilever APF. Voor onze deelnemers verandert er niets. Maar voor de continuïteit en de toekomst van de Unileverfondsen is het een cruciale stap.

Ruud Hommes, bestuursvoorzitter Forward

Bestuursverslag

Forward in vogelvlucht

Pensioenen volledig geïndexeerd

Forward heeft als doelstelling de pensioenen jaarlijks te indexeren. We willen de pensioengerechtigden en slapers compenseren voor de prijsstijging in Nederland. De pensioenen van de deelnemers die nog in dienst zijn bij een van de Unilever-bedrijven willen we mee laten groeien met de cao-loonstijgingen bij Unilever. Die doelstellingen kunnen we alleen realiseren als onze buffers hoog genoeg zijn. Wettelijk mogen we pas volledig indexeren als onze beleidsdekkingsgraad boven de zogeheten TBI-grens ligt. Dit staat voor toekomstig bestendige indexatiedekkingsgraad, waarboven pensioenfondsen volledig mogen indexeren. Voor ons fonds lag die grens in oktober (het meetmoment voor het indexatiebesluit) op een beleidsdekkingsgraad van 129%. Daaraan voldeden we ruimschoots. We sloten oktober 2016 namelijk af op 146%.

Het bestuur heeft daardoor kunnen besluiten de pensioenen op 1 januari 2017 volledig te indexeren, net als begin 2016. Voor de pensioengerechtigden (en ex-deelnemers die niet meer bij Unilever werken) betekent dat een verhoging met 0,36%. Voor de deelnemers die nog bij Unilever werken en de deelnemers met arbeidsongeschiktheidspensioen zijn de pensioenen verhoogd met 3,43%.

De kans dat we de pensioenen ook de komende jaren kunnen indexeren is groot. In het voordeel van onze deelnemers speelt mee dat er bij de start van Forward in 2015 door sponsor Unilever € 15 miljoen gestort is in een depot om de eerste jaren de indexatie voor de actieve deelnemers uit te betalen. Naar verwachting is dit bedrag voldoende om ten minste vijf jaar lang indexatie toe te kennen, ongeacht de financiële situatie van Forward (die overigens op dit moment gezond is). Dit indexatiedepot

maakt geen onderdeel uit van het fondsvermogen en wordt ook niet meegenomen in de berekening van de dekkingsgraad.

Rendement 2016

Forward heeft in 2016 een nettorendement geboekt van 16,0%. Het rendement op de beleggingen bedroeg 7,6%, terwijl op de afdekking van het renterisico 8,1% werd verdiend.

Uit de ALM-studie, een studie die inzicht geeft in de toekomstige ontwikkelingen van Forward, is bij de start van Forward in 2015 ervoor gekozen het renterisico (dat wil zeggen: het risico dat de marktrente daalt, waardoor onze pensioenverplichtingen stijgen en de dekkingsgraad daalt) voor een relatief klein deel af te dekken. Die keuze is gemaakt omdat onze deelnemers gemiddeld vrij jong zijn en we dus een lange beleggingshorizon hebben (dus lang de kans om eventuele verliezen weer goed te maken). Bovendien is de rente momenteel historisch laag en heeft het fonds een aanzienlijke financiële buffer. Die drie zaken maken dat het bestuur het op dit moment verantwoord vindt een wat groter renterisico te lopen.

In 2016 heeft deze keuze minder goed uitgepakt, omdat de rekenrente toch nog verder gedaald is. Een hogere afdekking beschermt namelijk beter tegen een dalende rente. Toch zag het bestuur daar geen aanleiding in om de visie te veranderen. Het nadeel van meer afdekken is dat we minder profiteren van een eventuele stijging van de rente. Natuurlijk weten we niet wanneer de rente gaat stijgen, maar op termijn verwachten we wel een stijging van de rente naar een 'normaler' niveau. De rente wordt nu beleidsmatig laag gehouden

door de centrale banken om de economie weer op gang te brengen. We zijn er daarom van overtuigd dat de lage renteafdekking op de lange termijn bezien in het belang van onze deelnemers is.

Hoeveel rendement hebben we nodig?

Forward belegt voor de lange termijn en in ons beleid houden we rekening met goede en minder goede jaren. Op die lange termijn hebben we in absolute termen een rendement nodig van gemiddeld 5,5% tot 6% per jaar om ons doel te kunnen waarmaken: volledige indexatie van de pensioenen.

Dekkingsgraad

Ondanks de positieve beleggingsopbrengsten is onze beleidsdekkingsgraad dit jaar gedaald. Dat heeft verschillende oorzaken. Een daarvan hebben we hierboven al genoemd: de per saldo in 2016 gedaalde rekenrente, waardoor onze verplichtingen stegen. Daarnaast speelt de verwatering van het startkapitaal van Forward een belangrijke rol. Bij de start in april 2015 heeft Forward een beginkapitaal van sponsor Unilever meegekregen van € 15 miljoen. Dit bedrag vormt een grote factor in de (hoge) dekkingsgraad van eind 2015. Er stonden toen immers nog weinig pensioenverplichtingen tegenover. We wisten dat het effect hiervan in de loop van de tijd zou verwateren, omdat er steeds meer pensioenverplichtingen bij zullen

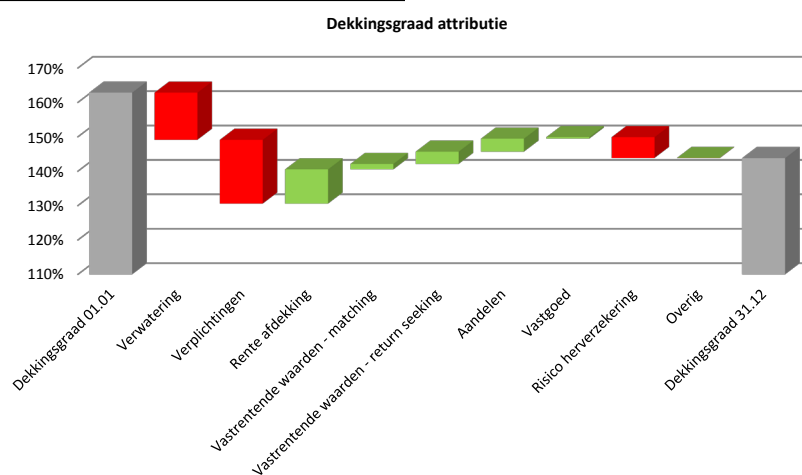
komen. Ook dat heeft dus een negatief effect gehad op onze dekkingsgraad in 2016.

Het belegde vermogen van Forward groeide door de beleggingswinst en de premie-inkomsten in 2016 aan van € 63,1 miljoen tot € 130,6 miljoen. De pensioenverplichtingen stegen (door de nieuwe opbouw en door de per saldo gedaalde rekenrente) van € 38,2 miljoen tot € 88,7 miljoen.

We sloten 2016 uiteindelijk af met een actuele dekkingsgraad van 143% en een beleidsdekkingsgraad van 142%. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de stand van de actuele dekkingsgraad over de laatste twaalf maanden. Op basis van deze beleidsdekkingsgraad moet het bestuur belangrijke beslissingen nemen, zoals het besluit om de pensioenen al dan niet te indexeren.

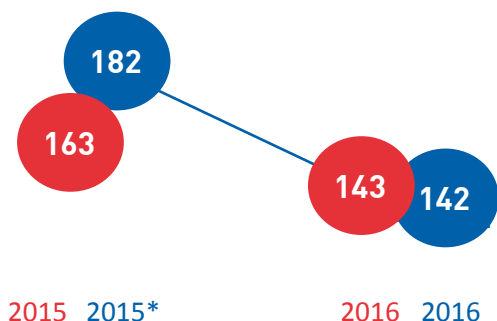
Hieronder zie je schematisch weergegeven hoe de verschillende factoren in 2016 uitwerkten op onze dekkingsgraad.

In de grafiek op de volgende bladzijde zie je hoe onze actuele dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad zich de afgelopen twee jaar hebben ontwikkeld.

Dekkingsgraad in %

- Actuele dekkingsgraad op 31 december
- De beleidsdekkingsgraad is een maatstaf voor de financiële gezondheid van een fonds. Het is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad over 12 maanden.

* Beleidsdekkingsgraad over 9 maanden

Kosten pensioenuitvoering

Forward maakt bij het uitvoeren van de pensioenregeling gebruik van dezelfde uitvoeringsorganisatie als ons zusterfonds Progress. Daardoor kunnen we, ondanks de nu nog geringe omvang van het fonds, toch al kostenefficiënt werken. De kosten die Forward en Progress gezamenlijk maken worden volgens een vaste verdeelsleutel over beide fondsen verdeeld.

In 2016 heeft Forward € 1,8 miljoen uitgegeven aan kosten voor de pensioenuitvoering. Als je dit per deelnemer bekijkt is dat een relatief hoog bedrag, € 512,- per deelnemer (berekend over alle deelnemers, inclusief slapers en pensioengerechtigden), zeker als je dat vergelijkt met fondsen die veel meer deelnemers hebben. Dit heeft met de minimale omvang van de uitvoeringsorganisatie voor een pensioenfonds te maken. Belangrijk is wel te vermelden dat Unilever de pensioenuitvoeringskosten voor haar rekening neemt, in de vorm van een opslag op de jaarlijkse pensioenpremie. Deze kosten worden dus niet door de deelnemers betaald. Als je de kosten per deelnemer berekent volgens de methode van de Pensioenfederatie komen de kosten nog hoger uit, op € 577,-, omdat de slapers dan niet

meegenomen worden. Naast de pensioenuitvoeringskosten zijn er kosten gemaakt voor het beheren van het pensioenvermogen. Meer daarover kun je lezen in het hoofdstuk Vermogensbeheer.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets, opgesteld conform de regels van DNB, geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden over een periode van 60 jaar.

Deel	Toets	Grens	Realisatie
			2017
A	Verwacht pensioenresultaat vanuit feitelijke dekkingsgraad	Minimaal 95%	103%
D	Spreiding tussen verwacht resultaat en het pensioenresultaat in een slechtweerscenario vanuit feitelijke dekkingsgraad	Maximaal 35%	25%

De uitkomsten voldoen beide aan de

vastgestelde ondergrenzen. Er is wettelijk geen aanleiding om in gesprek te gaan met sociale partners over de financiële opzet van de pensioenregeling.

Governance

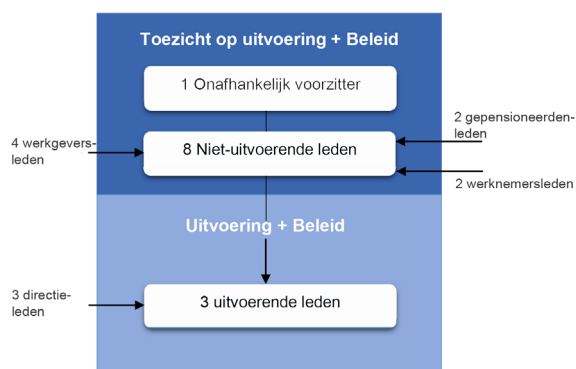
In 2015 heeft het bestuur van Forward besloten op een nieuw bestuursmodel over te gaan, het zogeheten one tier board model. Dit is op 1 april 2016 in werking getreden. Dat betekent een forse verandering in de bestuursstructuur bij ons fonds.

In het one-tier board model hebben de bestuursleden vanuit de traditionele partijen (werkgever, werknemers en pensioengerechtigden) de status van niet-uitvoerend bestuurslid. Daarnaast zijn er drie leden van de directie van de uitvoeringsorganisatie als uitvoerende bestuursleden toegevoegd aan het bestuur. Belangrijk is ook dat er een onafhankelijk voorzitter in het bestuur is gekomen, een externe deskundige die niet aan een van de traditionele geledingen verbonden is en zodoende onpartijdig is. Deze onafhankelijke voorzitter is ook een niet-uitvoerend bestuurslid.

De bestuursleden hebben verschillende rollen. Het beleid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de uitvoerende en niet-uitvoerende leden. De niet-uitvoerende leden hebben daarnaast een toezichthoudende rol. Ze letten op het beleid en het functioneren van het bestuur als geheel, met speciale aandacht voor adequate risicobeheersing en zorgvuldige afweging van de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden. Zij zien ook toe op de uitvoerende bestuursleden, die verantwoordelijk zijn voor de operationele zaken.

Waarom is voor deze vorm gekozen? De belangrijkste voordelen zijn dat het interne toezicht dicht op de beleidsvorming en uitvoering zit. Daarnaast is het bestuur ervan overtuigd dat deze vorm voor een meer

efficiënte takenverdeling zorgt. De niet-uitvoerende bestuursleden worden ontlast op het gebied van de uitvoering, en krijgen daardoor meer ruimte voor beleidsvorming en toezicht. De onafhankelijke voorzitter en de uitvoerende bestuursleden waarborgen dat er voldoende professionele kennis in het bestuur aanwezig is. In dit model is het belangrijk dat de werknemers en werkgevers in het bestuur vertegenwoordigd blijven. Dat wordt door alle betrokkenen van groot belang geacht. Daarom is er nadrukkelijk niet gekozen voor een model dat alleen bestaat uit professionele bestuurders. Zo is en blijft Forward een fonds van en voor onze deelnemers.

schematisch overzicht one-tier board

De Visitatiecommissie is verdwenen en haar rol in het interne toezicht is overgenomen door de niet-uitvoerende bestuursleden. Het Verantwoordingsorgaan is blijven bestaan en er is een Auditcommissie ingesteld als extra toetsingsorgaan, dat de niet-uitvoerende bestuursleden ondersteunt op het gebied van financiële informatie, opzet van het beleggingsbeleid en risicomanagement. Daarnaast is er een Beleggingsadviescommissie. In 2016 is een start gemaakt met de HR-commissie die zich bezig houdt met onder andere bestuursopvolging, opleiding en arbeidsvoorwaarden.

De ervaringen in de eerste 9 maanden met het nieuwe bestuursmodel stemmen tot tevredenheid. Natuurlijk moeten de bestuurders in sommige opzichten nog wennen

aan de nieuwe rolverdeling, waarbij de afbakening van taken en verantwoordelijkheden zich de komende tijd nog verder zal moeten verdiepen.

Aantal bijeenkomsten bestuur en commissies

Het voltallige bestuur is in 2016 tien keer bijeen geweest en heeft daarnaast twee keer aanvullend overleg gevoerd met het Verantwoordingsorgaan. De Auditcommissie heeft in 2016 vier keer vergaderd in aanwezigheid van uitvoerende bestuursleden en heeft ook overleg gevoerd met de accountant en certificerend actuaris zonder de uitvoerende bestuursleden.

De Beleggingsadviescommissie heeft vier keer vergaderd, steeds in aanwezigheid van uitvoerende bestuursleden en vertegenwoordigers van Uninvest. De HR-commissie is één keer samengekomen ter voorbereiding op de officiële start per 1 januari 2017.

Wisselingen in het bestuur

De overgang naar de one-tier board per 1 april 2016 heeft gevolgen gehad voor de inrichting van het bestuur. Per deze datum is Ruud Hommes toegevoegd aan de Raad van Bestuur als onafhankelijk voorzitter en zijn Rob Kragten en Michael Kaal toegetreden als uitvoerend bestuurder. Jeannelle Kooman is vervolgens per 1 september 2016 benoemd als uitvoerend bestuurder. De voormalige voorzitter, Rob Stolk heeft het bestuur op 1 april verlaten.

Ook de overgang naar een Algemeen Pensioenfonds door middel van een juridische fusie op 1 januari 2017 en het verdwijnen van de stichting Forward heeft gevolgen gehad. Rob Clement, Peter de Lang, Marianne Rots en Gijsbert de Zoeten zijn vanwege het verlopen van hun zittingstermijnen geen bestuurslid geworden in het Algemeen Pensioenfonds. Wij bedanken alle aftredende bestuursleden voor hun betrokkenheid en hebben hun jarenlange inzet voor het fonds zeer op prijs gesteld.

In 2017 zijn tot het bestuur van Forward toegetreden Ruben Baldew, Theo Rutten, Martine Zeegers en Rob Zoon.

Scholing

Ook in 2016 hebben we geïnvesteerd in de scholing van de bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan. In totaal zijn er 3 themasessies van 4 uur gehouden voor alle leden van beide Verantwoordingsorganen over actuele onderwerpen zoals het bestuursverslag en jaarrekening, het Algemeen Pensioenfonds en de dekkingsgraadssystematiek. Voor geïnteresseerde leden van de beide Verantwoordingsorganen (en enkele VUG-leden) is er een training door SPO gehouden bestaand uit 4 modules van 4 uur waarin de basisbeginselen van de pensioenwereld werden behandeld.

Vanaf oktober 2016 wordt er voor de bestuursleden voorafgaand aan elke bestuursvergadering een educatiesessie gehouden, waarin een relevant onderwerp wordt behandeld. Tevens is er door bestuursleden meerdere keren gebruik gemaakt van een uitnodiging voor een seminar van een externe partij.

Door het tot stand brengen van samenwerking met het scholingsinstituut SPO, het oprichten van een kandidatengroep en het werven van nieuwe bestuursleden is de continuïteit van het bestuur verder gewaarborgd. In samenwerking met SPO is ook het geschiktheidsplan verbeterd en is er een programma opgezet voor permanente educatie.

Forward samen met Progress in Unilever APF

Eind 2015 is een onderzoek gestart naar de mogelijkheden om de twee Unilever-pensioenfonds, Forward en Progress, onder te brengen in een APF. APF is de afkorting voor Algemeen Pensioenfonds. De wetgever heeft het APF vanaf 1 januari 2016 mogelijk gemaakt zodat pensioenfonds op kunnen gaan in een grotere organisatie, met één enkel bestuur, terwijl ze wel een afgescheiden pensioenvermogen kunnen behouden, een eigen premie- en beleggingsbeleid en een eigen pensioenregeling. De Unilever-fondsen zijn de enige

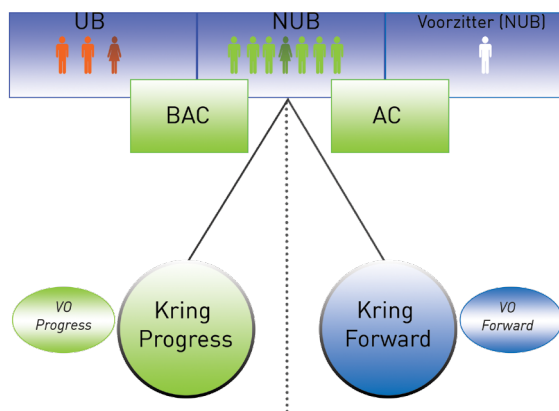
ondernemingspensioenfonds die in 2016 een vergunningaanvraag voor een APF hebben ingediend bij DNB. Alle andere aanvragen kwamen van marktpartijen, met name verzekeraars.

De belangrijkste reden om een APF op te richten, was dat de beide Unilever-fondsen in een APF verder kunnen gaan onder één enkel bestuur. De laatste jaren is het besturen van een pensioenfonds steeds complexer geworden. Met name de toenemende regelgeving vanuit de overheid legt een steeds grotere druk op het bestuur, zowel wat betreft de benodigde kennis als wat betreft tijdsinvestering. Het is een belangrijk punt van zorg of er ook in de toekomst voldoende gekwalificeerde mensen binnen Unilever te vinden zullen zijn, die de taak op zich willen en kunnen nemen om in het bestuur van de fondsen te gaan zitten. Dat is voor ieder ondernemingspensioenfonds lastig, maar binnen de Unilever-context misschien wel extra omdat bestuursleden door internationale overplaatsingen niet altijd hun termijn kunnen uitspelen. De stap richting APF was voor de continuïteit van het bestuur van beide Unilever-fondsen dus cruciaal. Overigens hebben de beide fondsen vanaf de start van Forward op 1 april 2015 van DNB toestemming gekregen voor een tijdelijke personele unie binnen de besturen.

Aanvankelijk mikte het bestuur op een start van het APF op 1 juni 2016. De vergunningaanvraag voor het APF bleek echter een buitengewoon taai traject. Het bestuur heeft de indruk dat dit komt doordat de wet impliciet gericht was op APF-en die opgericht zouden worden door marktpartijen en niet door bestaande ondernemingspensioenfonds die direct een vermogen inbrengen. Uiteindelijk werd de vergunning eind 2016 verkregen, zodat het APF Unilever op 1 januari 2017 van start kon gaan.

Het proces van vergunningaanvraag voor en voorbereiding van de oprichting van het APF heeft in 2016 veel aandacht van het bestuur gevegd. Ondanks de vertraging stemt het tot tevredenheid dat het Unilever APF op 1 januari

2017 een feit is geworden. Het permanent onder een bestuur brengen van beide fondsen is cruciaal voor de efficiëntie van de fondsen en continuïteit van het bestuur en daarmee voor een gezonde toekomst van de Unilever-fondsen.

UB = Uitvoerend bestuursleden; NUB = Niet-uitvoerend bestuursleden; BAC = Beleggingsadviescommissie; AC = Auditcommissie; VO = Verantwoordingsorgaan

Hier zie je hoe het Unilever APF is ingericht. Beide kringen houden een eigen, afgeschermd vermogen en een eigen beleggings-, indexatie- en premiebeleid. Er is één algemeen bestuur, de Raad van Bestuur. Elke kring krijgt binnen het APF zijn eigen Verantwoordingsorgaan.

Code Pensioenfonds

Forward volgt de normen voor goed pensioenfondsbestuur zoals die zijn vastgelegd in de Code Pensioenfonds. De Code is in 2014 in werking getreden als aanvulling op wat er al in de wet is vastgelegd. De bepalingen in de Code gaan over het functioneren van het bestuur en andere organen van het pensioenfonds, maar ook over onderwerpen als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen.

In 2015 voldeden we niet aan bepaling 64, waarin gesteld wordt dat leden van een Visitatiecommissie niet langer dan 8 jaar bij een fonds betrokken mogen zijn. Omdat we sinds de overgang naar het one-tier board model geen Visitatiecommissie meer kennen is deze

bepaling niet langer van toepassing.

In 2015 voldeden we tijdelijk ook niet aan bepaling 68, waarin vastgelegd is dat in het bestuur of het Verantwoordingsorgaan ten minste één lid van boven de 40 jaar en één lid van onder de 40 jaar zit. In 2016 voldeden we wel aan deze norm.

Forward streeft naar voldoende diversiteit, zoals omschreven in de code Pensioenfonds, binnen Raad van Bestuur en Verantwoordingsorgaan.

Communicatie

Forward vindt goede communicatie met de deelnemers van groot belang. Onder goed verstaan we: tijdig, volledig (maar niet overbodig) en helder. In 2016 is er onder meer aandacht uitgegaan naar de overgang van het fonds in het Unilever APF, naar het nieuwe bestuursmodel en de financiële positie van het fonds.

Ook hebben we in 2016 een onderzoek uitgevoerd naar de tevredenheid van onze deelnemers en gepensioneerden over het functioneren van de Unilever-fondsen in het algemeen en de informatievoorziening in het bijzonder. We nodigden daarvoor alle 2.750 Nederlandstalige medewerkers en een selectie van 1.500 gepensioneerden uit. Van 15% van de deelnemers en 44% van de gepensioneerden ontvingen we een ingevulde vragenlijst. Doel was om te bekijken waar we onze dienstverlening kunnen verbeteren.

De belangrijkste constatering: 67% van de deelnemers en 91% van de gepensioneerden is het helemaal eens met de stelling "Mijn pensioen is bij Forward/Progress in goede handen."

Top 3 sterke punten

1. Ons functioneren en onze communicatie krijgen gemiddeld een 8,0 van de actieve deelnemers en een 8,4 van onze gepensioneerden.
2. Onze communicatie wordt door veel medewerkers en gepensioneerden gelezen.

3. De verschillende communicatiemiddelen scoren hoog op begrijpelijkheid.

Top 3 aanbevelingen

1. Bied de keuze aan om communicatie digitaal of op papier te ontvangen.
2. Vergroot de kennis over pensioen. Vooral bij jongeren.
3. Geef gepensioneerden meer toelichting bij veranderingen, bijvoorbeeld in het netto pensioen.

Met deze aanbevelingen gaan wij in 2017 aan de slag. We hebben inmiddels een special naar alle actieve deelnemers gestuurd waarin we een aantal misverstanden over pensioen aan de orde stellen. Later in het jaar staat een onderzoek naar de mogelijkheden van digitalisering gepland.

Pensioenregeling

Aard van de regeling

De deelnemers van Forward bouwen pensioen op in een collectieve beschikbare premie-regeling. De sponsor Unilever betaalt een jaarlijks vastgestelde premie en is daarna niet verantwoordelijk voor eventuele tekorten bij het fonds. De risico's liggen daarmee bij het collectief van deelnemers en gepensioneerden. Feitelijk is dit het risico dat de pensioenen bij tekorten niet of niet volledig worden geïndexeerd of in het uiterste geval zelfs nominaal worden verlaagd. De belangrijkste risico's zijn tegenvallende beleggingsopbrengsten, een daling van de rente (bij een lagere rente is er meer geld nodig voor de pensioenen) en een sterker dan verwachte stijging van de levensverwachting.

Door de jaarlijkse premievaststelling is voor de deelnemers het risico zeer beperkt dat de premie onvoldoende is om de beoogde pensioenopbouw in dat jaar te financieren.

Inhoud pensioenregeling

De pensioenregeling mikt op een jaarlijkse pensioenopbouw van 1,875% van de pensioen-

grondslag plus een partner- en wezenpensioen op opbouwbasis. Daarnaast is er een arbeidsongeschiktheidspensioen geregeld. De franchise is in 2016 op 1 mei verhoogd van € 12.953,- naar € 13.075,-, conform de afspraak dat de franchise de stijging van de cao-lonen bij Unilever volgt. De pensioenregeling kent als gevolg van de fiscale regels binnen het Witteveenkader een plafond van € 101.146 in 2016. Werknemers van de Unilever-bedrijven hebben de mogelijkheid om over het salaris boven die grens vrijwillig bij te sparen in een nettopensioenregeling. Ze sparen daarin uit hun nettosalaris, maar over het gespaarde vermogen krijgen ze vrijstelling in box 3. Bovendien is de uitkering uit de regeling te zijner tijd onbelast. Deze regeling wordt niet uitgevoerd door de Unilever-pensioenfonds Forward en Progress, maar wordt wel ondersteund door de uitvoeringsorganisatie, bijvoorbeeld in de communicatie.

Premie

Voor 2016 is de pensioenpremie die Unilever aan Forward betaalt, vastgesteld op 34,2% van de pensioengrondslag en dat komt overeen met € 50,3 miljoen. De werknemerspremie is 3% en bedraagt € 4,2 miljoen.

De premie die sponsor Unilever stort, wordt jaarlijks vastgesteld volgens een vaste formule. Deze wordt onder meer bepaald door de rekenrente (de rentetermijnstructuur) zoals De Nederlandsche Bank (DNB) die vaststelt per 31 oktober van het voorafgaande jaar. Er zit ook een opslag in de premie om de indexatie van de pensioenen te ondersteunen, terwijl aan de andere kant de premie weer wat gematigd wordt door de te verwachten rendementen. Al met al berekenen we de premie op basis van een rente die 0,8%-punt lager is dan de rentetermijnstructuur. Een lagere rekenrente betekent: een hogere premie. Dit betekent dat er in de pensioenpremie een opslag zit die de financiële positie van het fonds versterkt. De eerste jaren (tot 2019) zal de premie indien nodig nog extra worden aangevuld om bij te dragen aan een buffer van 27%.

Verlagen pensioenen bij tekorten

Het afgelopen jaar is er veel in het nieuws geweest over pensioenfonds die vanwege hun financiële positie mogelijk de pensioenen zouden moeten verlagen. Dat is bij ons fonds op dit moment niet aan de orde. Onze financiële positie voldoet op dit moment aan alle normen van de overheid.

Onder normale omstandigheden verwachten we dat dergelijke maatregelen ook de komende jaren bij ons fonds niet nodig zijn. In extreme situaties (bij zeer negatieve scenario's, zoals scherp dalende beurskoersen of een verder dalende rente) is het echter niet uitgesloten. In de CDC-regeling van Forward liggen de financiële risico's bij de deelnemer. Als de beleidsdekkingsgraad te laag wordt, zullen ook bij ons de pensioenen worden verlaagd. Daarbij volgt het bestuur de regels van het Financieel Toetsingskader. Het fonds moet bij een beleidsdekkingsgraad lager dan de vereiste dekkingsgraad (voor ons fonds is dat eind 2016 127%) een herstelplan opstellen waarin aangegeven wordt hoe de buffers binnen tien jaar weer op niveau komen. Als het herstel uitblijft en het fonds heeft vijf jaar achtereen een beleidsdekkingsgraad lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad (circa 104%), dan is het nodig om de pensioenen te verlagen. De totaal benodigde verlaging mag dan overigens worden uitgesmeerd over een periode van 10 jaar.

Vermogensbeheer

In dit hoofdstuk belichten we de belangrijkste uitgangspunten van het beleggingsbeleid van Forward. Ook geven we aan welke beslissingen het bestuur in 2016 heeft genomen en geven we een overzicht van de resultaten.

Doelstelling

Het beleggingsbeleid van Forward is erop gericht de kans op indexatie zo groot mogelijk te maken. Dat wil zeggen dat we streven naar een dekkingsgraad ruim boven de TBI-dekkingsgraad, de grens waarboven volledige toekomstbestendige indexatie wettelijk toegestaan is. Tegelijkertijd moet het risico op niet-indexeren, of zelfs het verlagen van de nominale pensioenen, zo klein mogelijk blijven.

Zoals eerder in dit verslag vermeld, moeten we daarvoor op de lange termijn een rendement halen van 5,5% tot 6%. Een deel van dat benodigde rendement is al verdisconteerd in de waardering van de verplichtingen. Op dit moment zijn de verplichtingen zeer laag gewaardeerd, waardoor we met een lager rendement toekunnen om onze indexatie-doelstellingen te halen.

Risicohouding

Voor de start van Forward in 2015 is een ALM-studie uitgevoerd om het beleggingsbeleid zo goed mogelijk af te stemmen op de toekomstige verplichtingen van ons fonds en op ons streven om de pensioenen ieder jaar te kunnen indexeren. In het vermogensbeheer worden bewust en gecontroleerd risico's gelopen. De hoogte van die risico's wordt onder meer bepaald door de beleggingsmix, maar ook bijvoorbeeld door de mate waarin we het rente- en valutarisico afdekken. De gekozen uitgangspunten passen bij het voor Forward vastgestelde risicoprofiel. Ons fonds

streeft naar een zogeheten risicobudget van 27%. Dat wil zeggen dat voor de beleggingsrisico's 27% buffers nodig zijn bovenop een dekkingsgraad van 100%. Eind 2016 bedroeg deze benodigde buffer 27%.

De vier pijlers van ons strategisch beleggingsbeleid

Ons beleggingsbeleid rust op vier pijlers. We zetten ze hier op een rij en geven aan welke beslissingen het bestuur binnen de pijlers in 2016 heeft genomen. Ook geven we waar mogelijk de resultaten weer.

1 Spreiding

Spreiding is een belangrijk instrument om de beleggingsrisico's te beheersen. Wij hebben onze beleggingen in twee blokken verdeeld: een groei- en een stabiele rendementsportefeuille. Daarbinnen zijn de beleggingen weer verdeeld over een aantal categorieën. Dat biedt voldoende spreiding, zonder dat er sprake is van nodeloze complexiteit (wat belangrijk is voor beheersbaarheid, transparantie en niet in de laatste plaats om onnodige kosten te voorkomen). De basisverdeling in het strategisch beleid is 60% groei en 40% stabiel rendement. De stabiele rendementsportefeuille is bedoeld om de ontwikkeling van de marktwaarde van de verplichtingen zo goed mogelijk te volgen en bestaat uit staats-, bedrijfsobligaties en Nederlandse hypotheek. De groeiportefeuille is bedoeld om met aanvaardbaar risico extra rendement te behalen om de kans op indexatie zo groot mogelijk te

maken. Deze portefeuille bestaat onder andere uit aandelen, hoogrenderende obligaties (high yield) en beursgenoteerd vastgoed.

Beleggingsmix	Strategische verdeling eind 2016 %	Portefeuille verdeling eind 2016 %	Rendement 2016	
			Forward %	Benchmark %
Groeiportefeuille	60	59	10,3	11,5
Stabiele rendementsportefeuille	40	38	3,3	1,3
Korte termijn belegde middelen	0	3	-	-
Subtotaal assets	100	100	7,6	7,3
Renteswaps			8,1	8,1
Totaal assets			16,0	15,8

In de tabel hierboven is de indeling van onze strategische beleggingsmix en de feitelijke mix van eind 2016 weergegeven. Binnen een vastgestelde bandbreedte kan afgeweken worden van de strategische mix om in te spelen op actuele omstandigheden. Je ziet ook de resultaten van de beleggingen.

Veranderingen in 2016

Naast een aantal kleinere veranderingen in de beleggingen, springen twee wat grotere veranderingen in het oog:

- In 2015 werd nog geen gewicht toegekend aan Nederlandse hypotheek. In 2016 trok de markt voor hypotheek echter aan, waardoor het mogelijk bleek hier eerder dan verwacht in te investeren. Het streefgewicht van 15% van de portefeuille werd daarom eerder dan verwacht bereikt. Het rendement op deze hypotheek bedroeg in 2016 6,2%
- De beleggingen in aandelen in ontwikkelde markten is verschoven van regionaal spreiden (dus risicospreiding over landen) naar spreiding over verschillende stijlen van beleggen. Doordat aandelenmarkten internationaal steeds meer verbonden zijn (en dus ook meer gelijk reageren) blijkt regionaal beleggen minder spreidingsvoordelen te hebben. Onderzoek wijst uit dat spreiding over verschillende beleggingsstijlen meer kan bijdragen. We hebben daarbij gekozen voor spreiding van de aandelenbeleggingen over vier stijlen:

- waardering: beleggen in aandelen die ondergewaardeerd zijn, dus relatief goedkoop;
- momentum: aandelen die het goed hebben gedaan en waarvan een verdere outperformance verwacht wordt;
- kwaliteit: aandelen van bedrijven met een hoge winstgevendheid;
- grootte: waarbij vanwege de betere rendementsverwachtingen gekozen wordt voor small caps, aandelen van de wat kleinere ondernemingen.

Het bestuur is ervan overtuigd dat deze nieuwe aanpak bijdraagt aan een verbetering van de rendement-ricoverhouding van onze portefeuille.

2 Afdekking van het rente- en inflatierisico

De rente is een belangrijk risico voor pensioenfonds. Een rentedaling zorgt voor een hogere waardering van de verplichtingen en dus voor druk op de dekkingsgraad. Tegen dit risico kunnen we ons indekken. Maar het afdekken van het renterisico zorgt er voor dat het fonds minder profiteert van een stijging van de rente. Vandaar dat er ook hier gezocht moet worden naar een balans tussen kansen en risico's.

Uit de ALM-studie 2015 blijkt dat voor Forward op de lange termijn een afdekking van 45% van het renterisico optimaal is, maar om tactische

redenen kan daarvan afgeweken worden binnen de bandbreedte van 30% tot 50%. Binnen ons beleggingsbeleid heeft de renteafdekking ook een spilfunctie om het risicobudget van 27% (vereist eigen vermogen) te bewaken en optimaal te benutten. Een hogere renteafdekking heeft namelijk een lager VEV als gevolg en andersom. Een afdekking van 45% zou in 2016 (vanwege de lage rentestand) geleid hebben tot een lager risicobudget van rond de 23%, wat het bestuur aan de lage kant vond. Mede daarom is er voor 2016 gekozen voor een lagere afdekking, namelijk van 35%, waarmee het VEV dichterbij het risicobudget van 27% kwam. Dat past ook bij het feit dat bij de huidige lage rente de voordelen van een lagere afdekking aanzienlijk zijn als de rente naar de verwachte neutralere niveaus zal stijgen. De op korte termijn toegenomen risico's van een lagere afdekking worden bij de huidige lage rentestand en de financiële positie acceptabel geacht. Als de rente stijgt (waardoor ook de dekkingsgraad zal stijgen), zal het renterisico voor een hoger percentage worden afgedekt. Daarmee wordt de dekkingsgraad van het fonds meer beschermd.

Zoals eerder aangegeven in dit verslag heeft de relatief lage renteafdekking in 2016 niet goed uitgekapt voor onze dekkingsgraad. Dat komt doordat de rekenrente voor onze verplichtingen in 2016 per saldo gedaald is van 2,0% naar 1,64%. In een groot deel van 2016 lag de rente echter nog een stuk onder het niveau van eind 2016, wat vanzelfsprekend doorspeelt in onze beleidsdekkingsgraad. Het bestuur heeft in deze ontwikkeling geen aanleiding gezien om de renteafdekking te wijzigen. Over de langere termijn bezien levert de huidige lage renteafdekking voor Forward naar verwachting een bijdrage aan de kans op indexatie, terwijl de risico's op korte termijn acceptabel zijn.

Veranderingen in 2016

Een punt op de onderzoeksagenda 2015/2016 was de vraag hoe het fonds zich optimaal kan indekken tegen het inflatierisico. Dat is het risico dat door hoge inflatie het waardeverval houden van de pensioenen duurder wordt

(hogere indexatie nodig). Het belangrijkste advies van de Beleggingsadviescommissie was een deel van de beleggingen in high yield obligaties om te zetten naar senior loans (achtergestelde leningen). Deze beleggingen beschermen ten dele tegen een stijgende inflatie. Daarnaast hebben deze beleggingen het goed gedaan, met een rendement van 3,8% heeft deze categorie een mooi rendement laten zien met een laag risico.

3 Valuta-afdekking

Omdat Forward belegt in beleggingen die in vreemde valuta zijn genoteerd, terwijl onze verplichtingen in euro's gelden, lopen we valutarisico. In principe is dit geen risico waar we rendement op willen behalen. Voor de hand ligt het dus om het in hoge mate af te dekken. Dit gebeurt voor een aanzienlijk deel van ons valutarisico binnen de bestaande mandaten, bijvoorbeeld in de wereldwijd belegde bedrijfsobligaties en high yield fondsen. De resterende valutarisico's zijn gering en dekken we daarom ook niet af. Voor een beperkt deel van de beleggingen lopen we valutarisico op de Amerikaanse dollar, maar door de voorziene sterke groei van het vermogen in de opstartjaren van het fonds en door de status van de dollar als veilige munt, wordt dit valutarisico acceptabel geacht en dekken we dit niet af.

4 Maatschappelijk verantwoord beleggen (ESG)

Forward is zich bewust van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid en heeft gekozen voor een ESG-beleid dat gebaseerd is op het andere Unilever-pensioenfonds Progress. Daarnaast zijn de uitgangspunten van sponsor Unilever, zoals neergelegd in het Sustainable Living Plan, een basis. Omdat Forward pas is opgericht en nog een relatief klein vermogen heeft, zijn de mogelijkheden om het ESG-beleid handen en voeten te geven nog beperkt. Maar omdat we via onze vermogensbeheerder Unigest Company investeren in beleggingspools waarin ook Progress belegt, beleggingen die daardoor goed getoetst worden op duurzaamheidskenmerken, is er de facto toch sprake van maatschappelijk verantwoord beleggen in ons beleid.

Kosten vermogensbeheer

Forward maakt kosten om het pensioenvermogen optimaal te beheren. We letten scherp op die kosten: we geven alleen extra geld uit aan vermogensbeheerders als daar naar verwachting een beter rendementsrisico-verhouding uit komt.

In 2016 hebben we voor het beheer van onze beleggingen € 580.000 uitgegeven. Dat is 0,61% van het gemiddeld belegde vermogen. Daarvan was € 248.000 bestemd voor beheerskosten, € 276.000 voor fiduciair beheer, € 32.000 voor transactiekosten en € 24.000 voor bewaarloon.

Forward streeft ernaar zoveel mogelijk inzicht in de vermogensbeheerkosten te verkrijgen. Dit stelt ons in staat een streng beleid ten aanzien van deze kosten te voeren en op gezette tijden met onze beleggers te (her-)onderhandelen. Het inzicht in de kosten verkrijgen wij door onderzoek te doen naar de onderliggende kostendrijvers, zodat zoveel mogelijk transparantie ontstaat. Ondanks het feit dat het overgrote deel van de kosten duidelijk is, hebben wij een deel van de vermogensbeheerkosten moeten schatten. Dit gaat om de transactiekosten bij onze renteswaps. De geschatte kosten bedragen € 32.000.

Vermogensbeheer	2016	%		%	
		gemiddeld belegd vermogen	2015 ¹⁾	gemiddeld belegd vermogen	
Beheerskosten	224	0,23	93	0,23	
Prestatieafhankelijke vergoedingen	-	-	-	-	
Kosten fiduciair beheer	276	0,29	40	0,10	
Bewaarloon	24	0,03	14	0,03	
Advieskosten vermogensbeheer	-	-	-	-	
Transactiekosten	32	0,03	23	0,05	
Overige kosten	24	0,03	12	0,03	
Totaal	580	0,61	182	0,44	

¹⁾ 2015: 9 maanden

Beleggingsovertuigingen

Het beleggingsbeleid van Forward is gefundeerd op de volgende beleggings-overtuigingen:

1. Spreiding van de beleggingsportefeuille over verschillende beleggingscategorieën is een belangrijk middel om het beleggingsrisico te verlagen. Overmatige spreiding leidt echter tot een complexe beleggingsportefeuille en moet vermeden worden.
2. De strategische asset allocatie is de belangrijkste beslissing in het beleggingsproces en bepalend voor het succes van het realiseren van de beleggingsdoelstelling.
3. Kosten hebben grote invloed op het beleggingsresultaat en daarmee op het realiseren van de beleggingsdoelstelling. Het is daarom van belang beleggingsstrategieën en de implementatie daarvan behalve op het rendements- en risicoprofiel ook op het kostenprofiel te beoordelen.
4. Forward hanteert 'duurzaamheid' als extra criterium in het beleggingsbeleid. Op grond van dit beleid probeert Forward de beleggingsportefeuille te vrijwaren van discriminatie, fraude en corruptie, kinderarbeid, mensenrechtenschendingen, milieudelicten en schendingen van internationale codes, de zogenaamde 'Principles for Responsible Investment' van de Verenigde Naties (UNPRI) die Forward onderschrijft.
5. Beleggingen in illiquide beleggingscategorieën leveren naar verwachting op termijn een premie op. Daarom belegt Forward een deel van de beleggingsportefeuille in hypotheek.

De Raad van Bestuur ziet er tevens op toe dat het beleggingsbeleid voldoet aan de eisen van soliditeit en prudentie.

Risicobeheersing

Bij het regelen van de pensioenen loopt een pensioenfonds risico's. Het meest voor de hand liggend zijn de risico's die bewust gelopen worden bij het beleggen om voldoende rendement te kunnen halen. Maar er zijn ook niet-financiële risico's, zoals het uitbestedingsrisico. De beheersing van alle risico's is een kerntaak voor het bestuur. We maken hiervoor gebruik van het Risk Control Framework (RCF). Dat is een integraal risicomanagementsysteem dat ons in staat stelt helder inzicht te verkrijgen in de aanwezige risico's en grip op de beheersing daarvan.

In 2016 zijn er geen veranderingen aangebracht in ons RCF. Alle risico's zijn permanent gemonitord. Wel zijn er verbeteringen doorgevoerd in de rapportages over de verschillende risico's via een zogeheten dashboard, waardoor het bestuur een versterkte grip op de risicobeheersing heeft.

Je vindt een overzicht van de verschillende risico's voor het fonds in het kader over Integrale risicobeheersing. Op deze plek lichten we een aantal onderwerpen uit die in 2016 bijzondere aandacht hebben gevraagd. Ook het rente- en valutarisico hebben in 2016 uiteraard veel aandacht gekregen, maar dat hebben we eerder in het hoofdstuk Vermogensbeheer al toegelicht.

Solvabiliteitsrisico

Een van de centrale financiële risico's is het solvabiliteitsrisico, het risico dat we op termijn de pensioenuitkeringen niet kunnen betalen. Voor het monitoren daarvan gebruiken wij drie parameters: het vereist eigen vermogen, de volatiliteit van de dekkingsgraad en de laagste dekkingsgraad. Het vereist eigen vermogen geeft aan hoeveel geld beschikbaar moet zijn om schokken op financiële markten te kunnen

opvangen. De laagste dekkingsgraad hoe ver de dekkingsgraad weg kan zakken binnen een jaar (met een kans van 2,5%) als het heel slecht gaat op de markten en de volatiliteit van de dekkingsgraad hoeveel de dekkingsgraad kan schommelen.

In 2016 is het vereist eigen vermogen stabiel gebleven op 127%. De volatiliteit van de dekkingsgraad nam af van 9,3% naar 9,1%, terwijl de laagste dekkingsgraad daalde van 136,3% naar 121,2%. Dit geeft aan dat de kans uiterst gering is dat we binnen een jaar onder de grens voor de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104% komen.

Uitbestedingsrisico

Ons fonds besteedt een groot aantal activiteiten uit aan derde partijen, waarbij het bestuur van Forward uiteraard wel de eindverantwoordelijkheid draagt. Mede vanwege de vergunningaanvraag voor een APF, heeft het bestuur het uitbestedingsbeleid uitgebreid doorgelicht.

Er is veel aandacht uitgegaan naar de uitbesteding van onze IT. In 2016 heeft het bestuur een onderzoek gestart naar nut en noodzaak van het verplaatsen van de IT-uitbesteding van Unilever naar een andere partij, met name om de robuustheid van onze kritieke systemen verder te vergroten. Eind 2016 heeft dit geleid tot het daadwerkelijk overhevelen van enkele onderdelen van de IT naar externe partijen.

Liquiditeit

Extra aandacht is in 2016 ook uitgegaan naar het liquiditeitsrisico. Hiervoor zijn uitgebreide educatiesessies voor het bestuur georganiseerd. Daarbij is ook aandacht besteed aan de veranderende bancaire regels, waarbij in

derivatenprogramma's aan partijen om hogere kwaliteit van onderpand wordt gevraagd. Wij hebben ons in 2016 voorbereid op de op termijn verwachte verplichting van central clearing voor pensioenfonds. Deze voorbereiding is naar onze mening een belangrijke stap voor de continuïteit van ons fonds.

Naast het monitoren van de risico's voor het fonds met behulp van risicocategorieën maken wij ook gebruik van zogeheten scenario-analyses. Dit stelt ons in staat het effect van een aantal economische scenario's op onze beleggingsportefeuille in te schatten. De uitkomsten hebben in 2016 geen actie noodzakelijk gemaakt.

Integrale risicobeheersing en transparantie

Het Risk Control Framework (RCF) maakt onze (integrale) risicobeheersing tot een systematisch proces waarbij we doelstellingen bepalen, risico's in kaart brengen, controlemaatregelen nemen en resultaten monitoren. In het framework hebben we vijftien risico-onderwerpen beschreven op basis van de componenten strategie, uitvoering en controle.

De Raad van Bestuur van Forward wordt op maandbasis geïnformeerd over zowel de financiële als niet-financiële risico's die het fonds loopt. Als er gedurende de maand ontwikkelingen zijn die de aandacht van het bestuur vragen, wordt er een tussentijds overleg gepland.

Financiële risico's

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico is het risico dat Forward de beoogde pensioenuitkeringen op de lange termijn niet kan betalen. Dit risico drukken we uit in een drietal risicoparameters: het vereiste eigen vermogen, de volatiliteit van de dekkingsgraad en de laagste dekkingsgraad.

Renterisico

Onze strategie is er op gericht de beleggingen aan te laten sluiten op de pensioenverplichting. Het renterisico wordt daarom zodanig afgedekt dat het resterende renterisico qua omvang in een redelijke verhouding staat tot de overige risico's die het fonds loopt.

Kredietrisico

Om het risico te verlagen dat onze tegenpartijen hun financiële verplichtingen niet nakomen, stellen we ondergrenzen aan de kredietwaardigheid van de tegenpartij en bovengrenzen aan het bedrag dat mag worden ondergebracht. De tegenpartijen voor derivaten-transacties worden, zowel aan de hand van ratings als van marktindicaties van het faillissementsrisico, gemonitord.

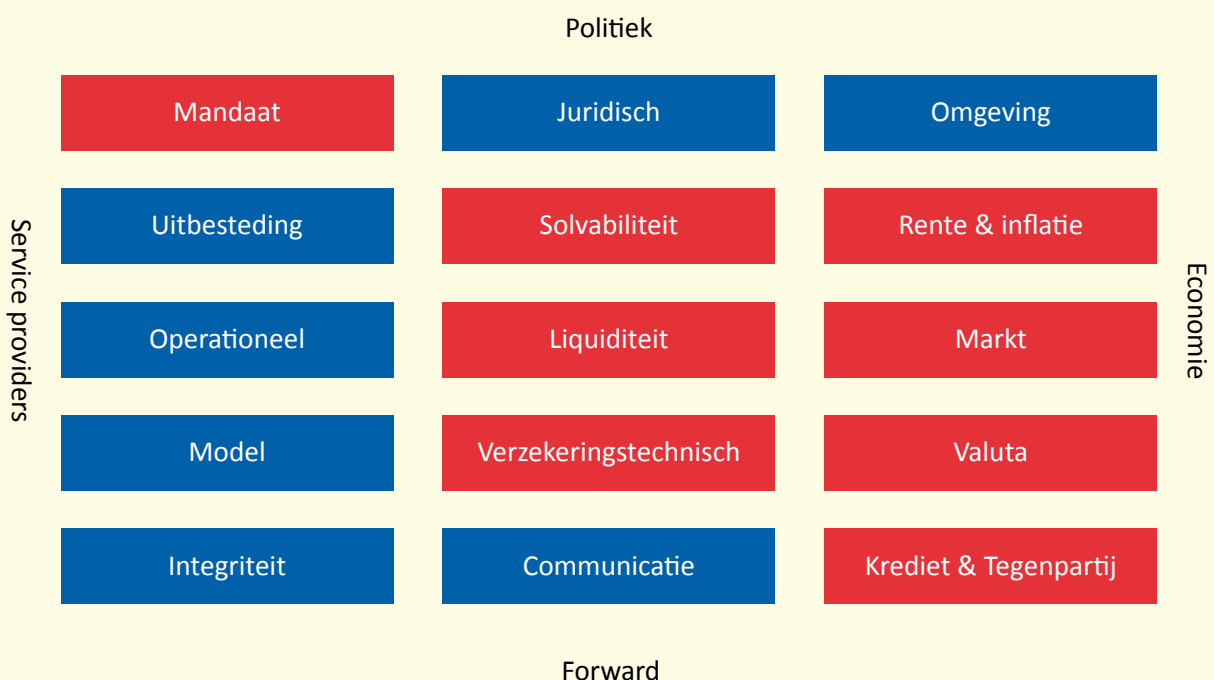
Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat Forward door een tekort aan liquide middelen niet in staat is de pensioenuitkeringen op korte termijn te betalen. Om dat te voorkomen rekenen we onder meer een stressscenario door voor het bepalen van de omvang van het neerwaartse liquiditeitsrisico. Indien nodig kunnen we voldoende middelen uit het liquide deel van de beleggingsportefeuille vrijmaken.

Risico Control Framework

Financiële risico's

Niet-financiële risico's

Mandaatrisico

Binnen ons mandaat leggen we vast hoeveel de feitelijke beleggingsportefeuille van de strategische beleggingsportefeuille mag afwijken. Tevens leggen we benchmarks vast, bandbreedtes per beleggingscategorie en een opsomming van de toegestane beleggingscategorieën.

Marktrisico

Onze strategie is de beleggingsportefeuille zodanig samen te stellen dat er enerzijds een optimaal rendement wordt behaald en dat anderzijds de onderliggende marktrisico's worden beperkt door spreiding over verschillende beleggingscategorieën.

Valutarisico

In de opstartfase van Forward dekken we bewust de valuta-exposure van onze beleggingen in niet-euro-landen niet via een expliciete valutaafdekking af.

Verzekeringstechnisch risico

Wij gebruiken realistische actuariële grondslagen. Van de verzekeringstechnische risico's is het langlevensrisico veruit het grootste risico. We houden daar rekening mee in ons beleggingsbeleid.

Niet-financiële risico's

Uitbestedingsrisico

Met elke dienstverlener hebben we de gemaakte afspraken vastgelegd in contracten en een Service Level Agreement (SLA). Wij verlangen van deze partijen dat zij een bevestigende verklaring van een onafhankelijke externe accountant opnemen, bijvoorbeeld door middel van een ISAE 3402. Jaarlijks rapporteert de directie over de kwaliteit van de uitbestedingspartners aan de Raad van Bestuur.

Operationeel risico

We richten ons voornamelijk op de interne operationele risico's als de bedrijfsarchitectuur (processen en IT-omgeving) en de interne beheeromgeving (medewerkers).

Modelrisico

Met het RCF willen we onder meer waarborgen dat modellen en waarderingen consistent en correct worden gebruikt. Daarom zijn we transparant over de aannames en waarderingen, alsook over de robuustheid, de validatie en de toepassing van de modellen.

Integriteitsrisico

Wij vinden het van groot belang dat alle bestuurders, eigen medewerkers en wederpartijen integer zijn en blijven, zowel in hun feitelijke handelingen, als in het voorkomen van de schijn van niet integer handelen.

Juridisch risico

We hebben vastgelegd hoe we controle houden over juridische risico's door onder meer specifieke controles uit te voeren op relevante rechtsgebieden.

Communicatierisico

In ons communicatiebeleidsplan leggen we vast hoe we duidelijk, begrijpelijk, juist en tijdig communiceren.

Omgevingsrisico

Hier monitoren we expliciet welke risico's er van buiten op ons fonds afkomen, zoals (onverwachte) wijzigingen in de regelgeving, wijzigende concurrentieverhoudingen of veranderende wensen van belanghebbenden.

Profiel & organisatie

Doelstellingen en beleid

Forward verzekert de pensioenuitkeringen van medewerkers of gewezen medewerkers dan wel hun nagelaten betrekkingen, voortvloeiend uit het dienstverband van de betrokken medewerkers met in Nederland gevestigde Unilever-ondernemingen.

Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur is eindverantwoordelijk voor het beleid. Dit is een bestuur gebaseerd op het omgekeerd gemengd model, zoals beschreven in de Pensioenwet. De Raad van Bestuur bestaat uit twaalf leden:

- Vier niet-uitvoerend bestuurders benoemd op voordracht Unilever;
- Twee niet-uitvoerend bestuurders, een benoemd op voordracht van de geledingen van deelnemers in het Verantwoordingsorgaan en een benoemd op voordracht van de vakorganisaties;
- Twee niet-uitvoerend bestuurders, benoemd op voordracht van de geledingen van pensioengerechtigden in het Verantwoordingsorgaan¹;
- Een onafhankelijk voorzitter, tevens niet-uitvoerend bestuurslid;
- Drie uitvoerend bestuurders.

De uitvoerend bestuurders zijn in dienst van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland "Forward". De onafhankelijke voorzitter, de bestuurders die worden voorgedragen door de pensioengerechtigden, de vakbondsvertegenwoordiger in het bestuur en de uitvoerende bestuursleden ontvangen een beloning voor hun werkzaamheden.

¹ Alhoewel Forward nog nauwelijks pensioengerechtigden heeft, en deze (nog) niet in het Verantwoordingsorgaan zijn vertegenwoordigd, is er bij de start van Forward voor gekozen om het bestuur van Forward uit grotendeels dezelfde personen te laten bestaan als Progress.

De Raad van Bestuur is belast met het besturen van Forward waarbij het zwaartepunt ligt op het vaststellen van de strategie en het beleid van Forward.

Uitgangspunt van de governance van Forward is als volgt:

- Niet-uitvoerend bestuurders houden toezicht;
- De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor de visie en de strategie van Forward en de daaruit voortvloeiende kernbesluiten;
- Uitvoerend bestuurders zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het strategische beleid, het overige beleid, de operationele gang van zaken binnen Forward en de daaraan gerelateerde besluiten.

Auditcommissie (AC)

De AC bestaat uit drie niet-uitvoerend bestuurders. De primaire taken van de AC zijn het adviseren van de Raad van Bestuur omtrent de opzet en werking van de compliance en de risicobeheersing, evenals de opzet van het beleggingsbeleid.

Beleggingsadviescommissie (BAC)

De BAC bestaat uit drie bestuursleden: twee niet-uitvoerend bestuurders en een uitvoerend bestuurder. Daarnaast zijn drie externe adviseurs aan de BAC verbonden. Primaire taak van de BAC is het adviseren van de Raad van Bestuur over het strategisch beleggingsbeleid.

HR-commissie

In oktober 2016 heeft de HR-commissie een voorbereidende vergadering gehad met als doel per 1 januari 2017 operationeel te zijn. De HR-commissie heeft een adviserende rol op onderwerpen als bestuurlijke continuïteit, permanente educatie, geschiktheid, beloningsbeleid en arbeidsvoorwaarden en bestaat uit drie niet-uitvoerend bestuursleden.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit vier vertegenwoordigers van de actieven en twee vertegenwoordigers van Unilever Nederland. Door middel van gewogen stemverhoudingen is evenwichtige belangenbehartiging verzekerd. Jaarlijks wordt een oordeel gegeven over het door de Raad van Bestuur gevoerde beleid en de naleving van de principes voor goed pensioenfondsbestuur.

Dienstverleningsovereenkomst

Op grond van een dienstverleningsovereenkomst tussen Forward en Unilever Nederland BV detacheert Unilever medewerkers bij Forward en verricht het ook een aantal ondersteunende activiteiten. De gedetacheerde medewerkers vallen onder de verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur van Forward.

Gedragscode

De Raad van Bestuur heeft een gedragscode vastgesteld, die jaarlijks voor naleving wordt ondertekend door de leden van de Raad van Bestuur, de BAC, de medewerkers en derden.

Verklaring beleggingsbeginselen

De Verklaring Beleggingsbeginselen wordt door de Raad van Bestuur vastgesteld en beschrijft de uitgangspunten van het beleggingsbeleid. De verklaring is opgesteld met inachtneming van de regels die verband houden met artikel 145 van de Pensioenwet.

Klachtenregeling

Een deelnemer kan bij de Raad van Bestuur bezwaar aantekenen als hij het oneens is met de manier waarop de uitvoeringsorganisatie het pensioenreglement voor hem heeft toegepast. Ook kan hij een klacht indienen als hij het niet eens is met de wijze waarop de uitvoeringsorganisatie iets heeft behandeld of uitgevoerd. De Raad van Bestuur doet dan uitspraak, waarbij eventueel een onafhankelijke deskundige wordt geconsulteerd.

In 2016 ontvingen wij één klacht die door de Raad van Bestuur moest worden behandeld. Het betrof het verwijt van een deelnemer dat

we tijdens het waardeoverdrachtproces te traag hebben gehandeld. Daardoor dreigde betrokkene indexatie over het overdraagbare pensioen mis te lopen. Hoewel de uitvoeringsorganisatie wel binnen de wettelijke termijnen van het proces is gebleven, besloot het bestuur deze klacht te honoreren en betrokkene een compensatie toe te zeggen.

Extern toezicht

Forward valt onder het toezicht van De Nederlandsche Bank (DNB). Het effectentypisch gedrag en de communicatie met deelnemers vallen onder het toezicht van de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

Boetes en dwangsommen

In 2016 zijn geen dwangsommen of bestuurlijke boetes opgelegd aan het pensioenfonds.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2016

bedragen in 1.000 euro's

Na resultaatbestemming	Toelichting vanaf pag 33	2016	2015
ACTIVA			
Beleggingen voor risico van het pensioenfonds			
Vastrentende waarden	1	86.469	45.198
Aandelen	2	38.486	19.266
Vastgoed	3	7.322	3.203
Derivaten	4	818	157
Subtotaal		133.095	67.824
Indexatiedepot	5	11.531	14.986
Overige vorderingen en overlopende activa	6	2.235	1.472
Liquide middelen	7	288	260
Totaal		147.149	84.542
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	8	49.796	38.300
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de deelnemers	9	88.704	38.194
Derivaten	4	2.509	4.743
Overige schulden en overlopende passiva	10	6.140	3.305
Totaal		147.149	84.542
Nominale dekkinggraad		143%	163%
Beleidsdekkinggraad ¹⁾		142%	182%

¹⁾ 2015: 9 maanden

Staat van baten en lasten over 2016

bedragen in 1.000 euro's

	Toelichting vanaf pag 40	2016	2015 ¹⁾
Premiebijdragen	11	54.798	68.463 ²⁾
Beleggingsresultaten	12	10.218	-6.127
Pensioenuitkeringen	13	-119	-14
Pensioenuitvoeringskosten	14	-1.860	-1.398
Mutatie technische voorzieningen	15		
Pensioenopbouw		-38.907	-31.218
Indexering en overige toeslagen		-2.286	-708
Rentetoevoeging		43	-22
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		124	14
Wijziging marktrente		-11.261	3.297
Wijziging actuariële grondslagen		-457	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-1.000	-12.182
Overige mutaties		3.234	2.625
Subtotaal mutatie technische voorzieningen		-50.510	-38.194
Indirect beleggingsresultaat indexatiedepot	5	-53	-14
Saldo overdracht van rechten	16	777	16.629
Saldo risicoherverzekering	17	-1.619	-1.064
Overige baten en lasten		-136	19
Saldo van baten en lasten		11.496	38.300
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie indexatiereserve		-2.312	14.284
Mutatie overige reserve		13.808	24.016
Totaal		11.496	38.300

¹⁾2015: 9 maanden

²⁾inclusief € 15 miljoen garantiestorting en € 15 miljoen indexatiedepot.

Kasstroomoverzicht over 2016

bedragen in 1.000 euro's

	2016	2015 ¹
Enmalige bijdrage werkgever tbv Algemene reserve	-	15.000
Enmalige bijdrage werkgever tbv Indexatiereserve	-	15.000
Ontvangen premiebijdragen	54.798	38.463
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	822	16.658
Ontvangen uitkeringen van risicoherverzekering	667	-
Betaalde pensioenuitkeringen	-119	-14
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.860	-1.398
Betaalde premie risicoherverzekering	-2.478	-1.690
Betaald in verband met overdracht van rechten	-45	-29
Overige	398	-60
Kasstroom uit pensioenactiviteiten	52.183	81.930
Verkopen en aflossingen van beleggingen	96.778	50.996
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	892	202
Ontvangen collateral	8.656	5.320
Ontvangen van derivaten	1.006	0
Storting indexatiedepot	-	-15.000
Aankopen beleggingen	-148.059	-117.095
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-287	-40
Betaald collateral	-8.152	-5.820
Betaald aan derivaten	-2.944	-123
Overige	-45	-110
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-52.155	-81.670
Netto kasstroom	28	260
Stand liquide middelen per 1 januari 2016	260	-
Stand liquide middelen per 20 februari 2015	-	0
Liquide middelen per 31 december	288	260

¹2015: 9 maanden

Toelichting op de jaarrekening

Algemeen

Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland "Forward" (Forward), statutair gevestigd te Rotterdam, verzekert de pensioenuitkeringen van medewerkers of gewezen medewerkers dan wel hun nagelaten betrekkingen, voortvloeiend uit het dienstverband van de betrokken medewerkers met in Nederland gevestigde Unilever ondernemingen.

De oprichtingsdatum van Forward is 20 februari 2015, de pensioenregeling is ingegaan op 1 april 2015. De deelnemers van Forward bouwen pensioen op in een collectieve beschikbare premieregeling, waarbij het risico bij het collectief van deelnemers en gepensioneerden ligt.

Alle beleggingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde conform de 'Richtlijnen voor de jaarverslaggeving' (RJ610 'Pensioenfonds') van de Raad van Jaarverslaggeving, de beursgenoteerde beleggingen op basis van de marktnotering per balansdatum en niet-beursgenoteerde beleggingen met behulp van algemeen aanvaarde waarderingmodellen en waarderingstechnieken. Synoniem van de reële waarde is marktwaarde en internationaal 'fair value'.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in euro's. De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2BW met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ).

Grondslagen voor waardering

Vastrentende waarden

De staats- en bedrijfsobligaties zijn gewaardeerd tegen reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen (mid/bid) aan de diverse beurzen op balansdatum.

Hypotheken zijn opgenomen tegen reële waarde. Bij de bepaling van deze waarde worden door de uitvoerder beheerde waardeeringsmodellen gebruikt en wordt de Euro swaprente gehanteerd plus een variabele spread op basis van consumententarieven.

Emerging Markets Debt en High Yield zijn opgenomen tegen reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen aan de diverse beurzen op balansdatum. Leningen op schuldbekentenis zijn opgenomen tegen reële waarde inclusief de lopende rente. Bij de bepaling van deze waarde wordt rekening gehouden met de actuele markttrente, de resterende looptijd, het aflossingspatroon en het risico van vervroegde aflossing.

Beleggingen in geldmarktfondsen worden opgenomen tegen de reële waarde. Niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die onderliggend beleggen in vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen de reële waarde op balansdatum, doorgaans de intrinsieke fondswaarde per participatie.

Aandelen

De beursgenoteerde aandelen zijn opgenomen tegen de reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen aan de diverse beurzen op balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggings-

fondsen die onderliggend beleggen in aandelen worden gewaardeerd tegen de waarde op balansdatum.

Vastgoedbeleggingen (Indirect)

De beursgenoteerde vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde op basis van de marktnotering per balansdatum.

Derivaten

Forward kan in het kader van het vermogensbeheer en risicoreductie gebruik maken van derivaten, zoals renteswaps en valutaderivaten. Dit gebeurt om risico's af te dekken of koersen te fixeren in verband met voorgenomen aankoop- of verkooptransacties, en van rentederivaten.

De renteswaps worden gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de in de markt geldende Eonia swapcurve, waarbij gebruik wordt gemaakt van gevalideerde waarderingmodellen. Valutatermijncontracten worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de valutatermijncontracten is dit de forwardkoers van alle afzonderlijke afgesloten valutatermijncontracten.

Indexatiedepot

Het indexatiedepot bestaat uit beleggingen in geldmarktfondsen, deze worden opgenomen tegen de reële waarde.

Overige vorderingen en overlopende activa

Deze worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de verkrijgingsprijs, eventueel verminderd met de noodzakelijk geachte voorzieningen.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Stichtingskapitaal en reserves

Indexatiereserve

De indexatiereserve wordt salderend bepaald door de initiële storting ten behoeve van het

indexatiedepot, de herwaardering en de aanwending/storting vanuit de indexatiereserve. Deze indexatiereserve is een bestemmingsfonds en wordt niet meegenomen in de berekening van de dekkingsgraad.

Overige reserves

De overige reserves worden salderend bepaald en zijn het restant tussen het belegd vermogen en overige activa enerzijds, en de indexatiereserve, voorziening pensioenverplichtingen en overige passiva anderzijds.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) voor de actieve deelnemers is gewaardeerd op actuele waarde, en is gelijk aan de contante waarde van de opgebouwde pensioenaanspraken. De VPV voor de deelnemers, waarvan de deelneming aan Forward wordt voortgezet in het kader van arbeidsongeschiktheid, is vastgesteld als de contante waarde van de bereikbare aanspraken. De VPV voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is gelijk aan de contante waarde van de toegekende aanspraken.

De VPV is verder berekend met inachtneming van de volgende grondslagen en veronderstellingen:

Rekenrente

De gehanteerde rekenrente is gelijk aan de rentetermijnstructuur (RTS) zoals door DNB wordt gepubliceerd per 31 december van het verslagjaar.

Overlevingstafels

Voor zowel mannen als vrouwen wordt gereserveerd volgens de door het Actuarieel Genootschap (AG) gepubliceerde gewijzigde Prognosetafel 2016. Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van ervaringssterfte die gebaseerd is op ervaringen bij Progress en met mede ondersteuning van het model van Willis Towers Watson "TW2012".

Gezinssamenstelling

Voor niet-pensioentrekken is een partnerfrequentie van 100% aangenomen, die na de 67-jarige leeftijd afloopt volgens de sterftegrondslagen voor de medeverzekerde partner. Voor pensioentrekken is uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat.

Kosten

Unilever betaalt een kostendekkende vergoeding voor de administratiekosten van Forward.

Naast de uitvoeringskosten, dient Forward een excasso-voorziening te vormen om de toekomstige kosten te kunnen dekken. De excasso-opslag is 3%.

Herverzekering

In het pensioenreglement van Forward is premievrijstelling bij invaliditeit (PVI) en het arbeidsongeschiktheidspensioen (AOP) opgenomen. Tevens biedt Forward een vrijwillige Anw-hiaatverzekering aan. Forward verzekert hierdoor risico's voor overlijden en arbeidsongeschiktheid. Deze verzekerde risico's zijn relatief groot ten opzichte van de omvang van het startende pensioenfonds, waardoor tegenvallende schades een onevenredig groot effect zouden hebben op de dekkingsgraad. Forward heeft daarom ten behoeve van het overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico een herverzekeringsovereenkomst gesloten per 1 april 2015 tot 1 januari 2018 bij SCOR.

Overige schulden en overlopende passiva

Deze worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de verkrijgingsprijs.

Omrekening vreemde valuta

Transacties die in vreemde valuta gedurende het boekjaar zijn afgesloten, zijn omgerekend tegen de werkelijk verrekende valutakoersen. Activa en passiva in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de valutakoersen per balansdatum.

De koers op balansdatum van de euro ten opzichte van de belangrijkste valuta is:

	2016	2015
USD	1,0548	1,0863
JPY	123,02	130,68
GBP	0,8536	0,7370
AUD	1,4566	1,4931
CHF	1,0720	1,0874

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen of bijstortingen

Beleggingsresultaten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan:

- dividend;
- interest;
- overige opbrengsten.

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen. De kosten van het vermogensbeheer, zoals transactiekosten, provisies, kosten van custodians en externe vermogensbeheerders, zijn verrekend met de desbetreffende directe en indirecte beleggingsopbrengsten.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan de pensioengerechtigden uitgekeerde bedragen en afkopen.

Saldo overdracht van rechten

De post Saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen

Saldo risicoherverzekering

Deze bevat het saldo van de betaalde premie en uitkering.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans

bedragen in 1.000 euro's

Algemeen

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Indien deze instrumenten worden gewaardeerd tegen de reële waarde worden deze gerangschikt onder 'Directe marktnoteringen'. Als niet direct een betrouwbare marktnotering voor de financiële instrumenten is aan te wijzen wordt de markt-

notering gerangschikt onder 'Afgeleide marktnoteringen', als de waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, en onder 'Waarderingsmodellen en -technieken' als de waarde wordt vastgesteld met behulp van waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

De marktwaarde van de totale beleggingen wordt ultimo boekjaar als volgt weergegeven:

	Directe marktnoteringen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderingsmodellen en technieken	Totaal
2016				
Vastrentende waarden	19.433	67.036	-	86.469
Aandelen	-	38.486	-	38.486
Vastgoed	-	7.322	-	7.322
Derivaten	-	-1.691	-	-1.691
Totaal	19.433	111.153	-	130.586

	Directe marktnoteringen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderingsmodellen en technieken	Totaal
2015				
Vastrentende waarden	12.884	32.314	-	45.198
Aandelen	-	19.266	-	19.266
Vastgoed	-	3.203	-	3.203
Derivaten	-	-4.586	-	-4.586
Totaal	12.884	50.197	-	63.081

De beleggingen in de Uninvest Pools zijn geclassificeerd als afgeleide marktnotering, echter de inhoud van de beleggingen (look through) betreft genoteerde stukken. Er zijn geen directe belangen in Unilever.

Het mutatieoverzicht beleggingen ziet er als volgt uit:

	Stand 1 januari	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Herwaar- dering	Stand 31 december
2016						
Vastrentende waarden	45.198	49.195	-11.661	832	2.905	86.469
Aandelen	19.266	37.104	-21.068	-	3.184	38.486
Vastgoed	3.203	3.800	-	-	319	7.322
Subtotaal	67.667	90.099	-32.729	832	6.408	132.277
Derivaten	-4.586	-	-	-	2.895	-1.691
Totaal	63.081	90.099	-32.729	832	9.303	130.586

	Stand 20 februari	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Herwaar- dering	Stand 31 december
2015						
Vastrentende waarden	0	48.835	-5.656	3.100	-1.081	45.198
Aandelen	0	19.739	-	-	-473	19.266
Vastgoed	0	3.195	-	-	8	3.203
Subtotaal	0	71.769	-5.656	3.100	-1.546	67.667
Derivaten	0	-	-	-	-4.586	-4.586
Totaal	0	71.769	-5.656	3.100	-6.132	63.081

De overige mutaties bij vastrentende waarden bestaan uit gesaldeerde transacties op de geldmarkt.

1 Vastrentende waarden

	2016	2015
Specificatie naar soort	%	%
Obligaties	61	83
Hypotheekfondsen	22	10
Leningen op schuldbekentenis	12	0
Geldmarkt	5	7
Totaal	100	100

Portefeuilleverdeling	%	%
Staatsobligaties	43	29
Bedrijfsobligaties	18	54
Hypotheekfondsen	22	10
Leningen op schuldbekentenis	12	0
Geldmarkt	5	7
Totaal	100	100

Kredietwaardigheid	%	%
AAA rating	14	28
AA rating	36	22
A rating	7	9
BBB rating	12	15
Lager dan BBB	28	25
Geen rating	3	1
Totaal	100	100

Contractuele looptijd	%	%
Resterende looptijd < 1 jaar	24	35
Resterende looptijd 1-5 jaar	15	15
Resterende looptijd > 5 jaar	61	50
Totaal	100	100

Duration (gemiddeld in jaren)	4,1	3,8
-------------------------------	-----	-----

2 Aandelen

	2016	2015
Specificatie naar regio¹⁾	%	%
Europa ex Verenigd Koninkrijk	16	21
Verenigd Koninkrijk	7	13
Noord-Amerika	44	31
Asia Pacific	12	16
Emerging Markets	21	19
Totaal	100	100

Specificatie naar sector¹⁾	%	%
Energie	4	4
Materialen	6	5
Industrie	10	11
Consumenten: Auto/Media e.d.	13	12
Consumenten: Voeding/Drank	8	9
Gezondheid	9	10
Financiële instellingen	24	26
Informatietechnologie	18	14
Telecommunicatie	4	5
Nutsbedrijven	4	4
Totaal	100	100

¹⁾ inclusief de beleggingen in Uninvest Pools

3 Vastgoed

	2016	2015
Specificatie naar regio	%	%
Europa	15	17
Azië en Pacific	27	27
Noord Amerika	58	56
Totaal	100	100

Specificatie naar soort	%	%
Beursgenoteerd	100	100
Niet beursgenoteerd	0	0
Totaal	100	100

Forward belegt uitsluitend in indirect vastgoed.

4 Derivaten

Forward kan in het kader van het vermogensbeheer en risicoreductie gebruik maken van derivaten, zoals renteswaps en valutaderivaten. Dit gebeurt om risico's af te dekken of koersen te fixeren in verband met voorgenomen aan- of verkooptransacties, en van rentederivaten. Per saldo is de totale marktwaarde van de derivaten per eind 2016 € -1,7 miljoen. Als onderpand is hiervoor per saldo voor € 2,0 miljoen aan obligaties uitgeleverd.

Renteswaps

De totale nominale waarde van de afgesloten renteswaps bedraagt € 55,2 miljoen (2015: € 36

miljoen) en hiermee is ongeveer 36,7% van de rentemismatch (rentegevoeligheid van het fonds) afgedekt. Per eind 2015 was dit ongeveer 35%. Ultimo 2016 is de totale marktwaarde van deze derivaten € -1,7 miljoen, eind 2015 was dit € -4,7 miljoen.

Valutatermijncontracten

Eind 2016 hadden we geen valutatermijncontracten uitstaan. De totale balanswaarde van de valutatermijncontracten per ultimo 2015 was € 0,2 miljoen.

	Stand 1 januari	Herwaardering	Gerealiseerd	Stand 31 december
2016				
Renteswaps	-4.743	3.290	238	-1.691
Valutatermijncontracten	157	-70	87	0
Totaal	-4.586	3.220	325	-1.691

	Stand 20 februari	Herwaardering	Gerealiseerd	Stand 31 december
2015				
Renteswaps	0	-4.761	-18	-4.743
Valutatermijncontracten	0	53	-104	157
Totaal	0	-4.708	-122	-4.586

5 Indexatiedepot

Op 1 april 2015 is door Unilever € 15 miljoen gestort in een depot om de eerste jaren de indexatie voor actieve deelnemers uit te kunnen betalen. Naar verwachting is dit bedrag voldoende om ten minste vijf jaar lang indexatie toe te kennen, ongeacht de financiële situatie van Forward. Dit indexatiedepot maakt geen onderdeel uit van het fondsvermogen en wordt ook niet meegenomen in de berekening van de dekkingsgraad. Tot dit depot leeg is, zal de

toegekende indexatie voor de actieve deelnemers niet ten koste gaan van de dekkingsgraad van het fonds, maar uit het indexatiedepot betaald worden. Het bedrag is belegd in een geldmarktfonds, met een marktwaarde eind 2016 van € 11,5 miljoen (eind 2015 € 15,0 miljoen).

	2016
Stand per 1 januari	14.986
Onttrekkingen	-3.402
Herwaardering	-53
Stand per 31 december	11.531
	2015
Storting per 1 april 2015	15.000
Onttrekkingen	-
Herwaardering	-14
Stand per 31 december	14.986

De aanwending vanuit dit depot voor de per eind 2015 toegekende indexatie groot € 702.000 is in januari 2016 gedaan. In december 2016 is een schatting gemaakt van de toe te kennen indexatie per 1 januari 2017. Naar aanleiding van die uitkomst is in december 2016 € 2,7 miljoen aan het depot onttrokken. De berekening achteraf per 31 december 2016 bleek € 441.000 lager te zijn. De terugstorting van deze € 441.000 in het depot is per januari 2017 geëffectueerd.

6 Overige vorderingen en overlopende activa

	2016	2015
Lopende interest beleggingen	177	128
Vorderingen uit collateral management	-	500
Opbrengst risicoherverzekering	2.045	626
Unilever	-	194
Overig	13	24
Totaal	2.235	1.472

Alle overige vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

7 Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking en bestaan uit rekening courantsaldi bij The Bank of New York Mellon en JP Morgan Bank.

8 Stichtingskapitaal en reserves

	2016	2015
Indexatiereserve		
Stand per 1 januari 2016	14.284	-
Stand per 20 februari 2015	-	0
Enmalige storting door werkgever 1 april 2015	-	15.000
Aanwending indexatiereserve	-2.259	-702
Indirect beleggingsresultaat	-53	-14
Stand per 31 december	11.972	14.284
Overige reserves		
Stand per 1 januari 2016	24.016	
Stand per 20 februari 2015		0
Resultaat 2016	13.808	24.016
Stand per 31 december	37.824	24.016
Totaal reserves	49.796	38.300
Stand per 1 januari 2016	38.300	
Stand per 20 februari 2015	-	0
Bestemming saldo van baten en lasten	11.496	38.300
Stand per 31 december	49.796	38.300

	2016		2015	
Solvabiliteit in % van voorziening pensioenverplichtingen				
Minimaal vereist				
eigen vermogen	4%	3.907	5%	1.821
Vereist eigen vermogen	27%	36.345 ¹	26%	19.723
Aanwezig eigen vermogen	43%	37.824	63%	24.016

¹ Het vereist eigen vermogen is uitgedrukt als percentage van de te verwachten voorziening pensioenverplichting ultimo 2017, in verband met de snel groeiende voorziening pensioenverplichting van Forward

Unilever heeft € 15 miljoen gestort in een depot waaruit de eerste jaren de indexatie van de pensioenen voor de actieve deelnemers wordt betaald. Deze indexatiereserve is een bestemmingsfonds en wordt niet meegenomen in het pensioenvermogen en de dekkingsgraadberekening.

Dekkingsgraad

De nominale dekkingsgraad wordt berekend door het totale fondsvermogen te delen door de voorziening pensioenverplichtingen. Het fondsvermogen bestaat uit de activa (zonder het indexatiedepot) en de aanwending/storting vanuit het indexatiedepot in 2017 enerzijds en de derivaten en de overige schulden en overlopende passiva anderzijds.

Sinds 1 januari 2015 kent het Nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK) naast het begrip dekkingsgraad ook het begrip beleidsdekkingsgraad.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele, nominale dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden. Omdat de pensioenregeling van Forward op 1 april 2015 van start ging, is de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2015 het gemiddelde van negen maanden.

In het nFTK is de toekomstbestendige indexatie dekkingsgraad (TBI-dekkingsgraad) geïntroduceerd. Dit is de dekkingsgraad waaraan de beleidsdekkingsgraad minimaal moet voldoen alvorens de indexatie volledig te kunnen toekennen.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad te delen door de TBI-dekkingsgraad.

De vereiste dekkingsgraad dient als solvabiliteitsbuffer voor de risico's die het pensioenfonds loopt.

	2016	2015
Nominale dekkingsgraad	143%	163%
Beleidsdekkingsgraad	142%	182% ¹⁾
Toekomstbestendige		
indexatiedekking	129%	135%
Reële dekkingsgraad	110%	134%
Vereiste dekkingsgraad	127%	126%

¹⁾ 2015: 9 maanden

9 Technische voorzieningen

	2016	2015
Voorziening pensioenverplichtingen naar soort deelnemer		
Actieve deelnemers	80.592	33.216
Gewezen deelnemers	4.031	671
Pensioengerechtigden	2.963	953
Toekomstige		
arbeidsongeschiktheid	1.118	3.354
Totaal	88.704	38.194

Als de rente met 1%-punt stijgt, neemt de waarde van de pensioenverplichtingen met ongeveer 27% af. Als de rente met 1%-punt daalt, neemt de waarde van de pensioenverplichtingen met ongeveer 39% toe.

In het reglement is opgenomen dat de hoogte van de voorwaardelijke indexatie aan actieve en arbeidsongeschikte deelnemers gelijk is aan de CAO-loonstijging over het voorgaande jaar. De indexatie per 1 januari 2017 is 3,43%.

De voorwaardelijke indexatie voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden is gelijk aan de prijsstijging (CPI alle huishoudens, afgeleid). De indexatie voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden bedraagt per 1 januari 2017 0,36%.

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag.

De pensioengrondslag is gelijk aan het basisloon, vakantietoeslag en als vast te beschouwen uitkeringen onder aftrek van de franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks worden de opgebouwde aanspraken

geïndexeerd conform het indexatiebeleid zoals in het pensioenreglement is vastgelegd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

	Actieve Deelnemers	Gewezen Deelnemers	Pensioen trekkenden
Mutaties alle categorieën in aantallen			
2016			
Stand per 1 januari	3.129	149	13
Nieuwe toetredingen	345	0	0
Herintredingen	5	0	0
Uittreding met premievrije aanspraken	-270	270	0
Waardeoverdracht	0	-8	0
Ingang pensioen	-19	0	30
Overlijden	-10	0	0
Afkoop	0	0	-1
Andere oorzaken	-2	0	0
Stand per 31 december	3.178	411	42

10 Overige schulden en overlopende activa

	2016	2015
Beleggingen	4.493	3.147
Loonheffing	5	2
Unilever	236	-
Nog te verwerken transacties	746	-
Overige	660	156
Totaal	6.140	3.305

Integrale risicobeheersing en transparantie

Voor het risicobeleid, integraal risicobeheer en transparantie verwijzen wij naar het Bestuursverslag. De kwantitatieve elementen hebben we opgenomen in de individuele toelichtingen op de balans en de staat van baten en lasten.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

De deelnemers van Forward bouwen pensioen op in een collectieve beschikbare premie-regeling. Unilever betaalt een jaarlijks vast-gestelde premie en is daarna niet verantwoordelijk voor eventuele tekorten bij het fonds. De risico's liggen daarmee bij het collectief van deelnemers en gepensioneerden. Feitelijk is dit het risico dat de pensioenen bij tekorten niet of niet volledig worden geïndexeerd of in het uiterste geval zelfs nominaal worden verlaagd.

Verbonden partijen

Forward voert de pensioenovereenkomst, zoals Unilever die met haar werknemers heeft afgesloten, uit. Dit is vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst tussen Forward en Unilever. In deze uitvoeringsovereenkomst zijn onder meer vastgelegd hoe de door Unilever verschuldigde premie wordt berekend en de wijze van toeslagverlening.

Toelichting op de staat van baten en lasten

bedragen in 1.000 euro's

11 Premiebijdragen

	2016	2015 ¹⁾
Werkgever	50.287	35.118
Werknemer	4.511	3.345
	54.798	38.463
Eenmalige bijdrage werkgever	-	15.000
Eenmalige storting ten behoeve van de indexatiereserve	-	15.000
Totaal	54.798	68.463
Kostendekkende premie		
Onvoorwaardelijke aanspraken en risicopremies	38.614	30.995
Solvabiliteitsopslag	10.426	8.369
Opslag uitvoeringskosten	1.860	1.398
	50.900	40.762
Toetsingspremie		
Onvoorwaardelijke aanspraken en risicopremies	38.820	28.563
Solvabiliteitsopslag	10.481	7.712
Opslag uitvoeringskosten	1.805	1.108
	51.106	37.383
CDC premie		
Onvoorwaardelijke aanspraken en risicopremies	50.436	36.919
Solvabiliteitsopslag	-	-
Opslag uitvoeringskosten	1.805	1.108
	52.241	38.027
Feitelijke premie		
Premie basisregeling	54.505	38.240
Premie ANW-hiaat verzekering	293	223
	54.798	38.463

¹⁾ 2015: 9 maanden

Unilever heeft Forward een startkapitaal meegegeven van € 15 miljoen. Ook heeft Unilever € 15 miljoen gestort in een depot waaruit de eerste jaren de indexatie van de pensioenen voor actieve deelnemers wordt betaald.

Unilever betaalt jaarlijks een kostendekkende vergoeding voor de administratiekosten van Forward. Daarnaast dient Forward een excassovoorziening te vormen ter financiering van toekomstige uitvoeringskosten. De excasso-

opslag is 3%.

De kostendekkende premie geeft de waarde van de pensioenaangroei in 2016 weer en de daarbij behorende solvabiliteitsmarge van 27% en is inclusief de werkelijke uitvoeringskosten. Deze premie is vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur gepubliceerd door De Nederlandsche Bank per 31 december 2015.

De toetsingspremie geeft de waarde van de pensioenaangroei in 2016 weer en de daarbij behorende solvabiliteitsmarge van 27% en is

inclusief de geschatte uitvoeringskosten. Deze premie is vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur gepubliceerd door De Nederlandsche Bank per 31 oktober 2015.

De CDC premie is bepaald op basis van de in de abtn en de uitvoeringsovereenkomst met Unilever geformuleerde grondslagen.

De feitelijke premie is de totaal ontvangen premie inclusief de premie voor de vrijwillige Anw-hiaatverzekering. De feitelijke premie is hoger dan de CDC-premie aangezien de CDC-premie gebaseerd is op de deelnemersbestanden per 1 oktober 2015, dus zonder rekening te houden met salarisstijgingen en bestandsmutaties in 2016, terwijl de feitelijke premie gebaseerd is op de werkelijke deelnemersgegevens 2016

12 Beleggingsresultaten

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
2016				
Vastrentende waarden	588	2.833	-185	3.236
Aandelen	355	3.184	-82	3.457
Vastgoed	4	319	-16	307
Derivaten		3.222	-4	3.218
Totaal	947	9.558	-287	10.218

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
2015¹⁾				
Vastrentende waarden	130	-1.081	-25	-976
Aandelen	70	-507	-10	-447
Vastgoed	1	8	-2	7
Derivaten		-4.708	-3	-4.711
Totaal	201	-6.288	-40	-6.127

Vermogensbeheerkosten

De kosten van vermogensbeheer bestaan uit directe en indirecte vermogensbeheerkosten. De directe kosten bestaan uit de kosten die wij aan onze fiduciaire vermogensbeheerder betalen. De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit beheerkosten, bewaarloon en transactiekosten. Er is geen sprake van prestatie afhankelijke vergoedingen.

	2016	2015 ¹⁾
Vermogensbeheer		
Beheerkosten	224	93
Prestatieafhankelijke vergoedingen	-	-
Kosten fiduciair beheer	276	40
Bewaarloon	24	14
Advieskosten vermogensbeheer	-	-
Transactiekosten	32	23
Overige kosten	24	12
Totaal	580	182

¹⁾ 2015: 9 maanden

	2016		2015 ¹⁾	
	Beheerkosten	Transactiekosten	Beheerkosten	Transactiekosten
Vastrentende waarden	121	0	67	0
Aandelen	103	0	26	0
Vastgoed	0	0	0	0
Derivaten	0	32	0	23
Overige	0	0	0	0
Totaal	224	32	93	23

13 Pensioenuitkeringen

	2016	2015 ¹⁾
Ouderdomspensioen	-13	-1
Partnerpensioen	-50	-5
Arbeidsongeschiktheid	-48	-8
Afkopen	-8	0
Totaal	-119	-14

	Ouderdomspensioen	Partnerpensioen	Overige
Mutaties pensioengerechtigden in aantallen			
Stand per 1 januari	8	3	2
Ingang pensioen	19	7	4
Overlijden	0	0	0
Afkoop	-1	0	0
Andere oorzaken	0	0	0
Stand per 31 december	26	10	6

14 Pensioenuitvoeringskosten

	2016	2015 ¹⁾
Salarissen en sociale lasten	1.041	937
Automatiseringskosten	230	114
Kostendoorbelasting Unilever		
Nederland	118	97
Controle en advies	243	134
Overige	228	116
Totaal	1.860	1.398

De accountantskosten bedragen € 55.000 en hebben betrekking op de controle van de jaarrekening (2015: € 54.000).

De werkzaamheden bij Forward worden uitgevoerd door 18 medewerkers in dienst van Unilever Nederland B.V., deze zijn gedetacheerd bij Forward, en 3 uitvoerende bestuursleden in dienst van Forward.

¹⁾ 2015: 9 maanden

De onafhankelijke voorzitter, de bestuurders die worden voorgedragen door de pensioengerechtigden, de uitvoerende bestuurders en de vakbondsvertegenwoordiger ontvangen een beloning voor hun werkzaamheden. Deze bedraagt respectievelijk € 16.335, € 21.005, € 231.666 en € 14.375. De beloning voor de vakbondsvertegenwoordiger wordt rechtstreeks betaald aan de vakbond.

15 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben. Ook zijn hierin de risicopremies voor overlijden en invaliditeit opgenomen.

Indexering en overige toeslagen

Er wordt geen rekening gehouden met (toekomstige) indexering. Indexaties per 1 januari worden in het voorgaande boekjaar meegenomen. De indexatie per 1 januari 2017 is dus meegenomen in de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2016.

Rentetoevoeging

De benodigde rente is gelijk aan de éénjaarsrente van de door DNB gepubliceerde rentecurve. De benodigde rente wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval aan bruto uitkeringen en de afkopen van pensioenen, die in het boekjaar hebben plaatsgevonden zijn opgenomen in deze posten.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de Ultimate

Forward Rate (UFR). Het effect van de verandering van de rente wordt verantwoord onder wijziging rentetermijnstructuur.

Wijziging actuariële grondslagen

Forward heeft in 2016 de prognosetafel AG16 gebruikt, met startjaar 2017. De ervaringssterftec correcties zijn gebaseerd op waarnemingen bij Forward en met mede ondersteuning van het model van Willis Towers Watson (TW2012).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De waarde van overgenomen en overgedragen pensioenverplichtingen worden bepaald op basis van de door de Pensioenfederatie gepubliceerde grondslagen voor individuele waardeoverdrachten.

Overige mutaties

Deze bestaan uit: technisch resultaat € 3,233 miljoen en overige oorzaken € 1.000.

16 Saldo overdracht van rechten

	2016	2015
Inkomende waardeoverdrachten	822	16.658
Uitgaande waardeoverdrachten	-45	-29
Totaal	777	16.629

Aangezien alle toekomstige pensioenopbouw (ook voor arbeidsongeschikten) bij Forward plaats vindt, is in 2015 vanuit het gesloten fonds van Unilever, Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland "Progress", een waardeoverdracht van een deel van de pensioenverplichtingen voor arbeidsongeschikte en zieke deelnemers ten bedrage van € 16,7 miljoen ontvangen. De pensioenopbouw van de arbeidsongeschikte deelnemers valt vanaf 1 april 2015 onder het nieuwe reglement van Forward.

17 Saldo risicoherverzekering

	2016	2015
Betaalde premie		
overlijdensrisicoherverzekering	-1.146	-655
Betaalde premie		
arbeidsongeschiktheidsrisico- herverzekering	-1.813	-1.035
Uitkering		
overlijdensrisicoherverzekering	1.340	626
Totaal	-1.619	-1.064

Omdat verzekerde risico's voor arbeidsongeschiktheid en overlijden relatief groot zijn ten opzichte van de omvang van Forward, waardoor tegenvallende schades een onevenredig groot effect zouden hebben op de dekkingsgraad, is besloten om de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's van Forward volledig over te dragen aan een herverzekeraar.

Bestemming resultaat

Het resultaat over 2016 is conform het beleid van het fonds correct verwerkt.

Gebeurtenissen na balansdatum

Progress en Forward samen verder in Unilever APF

Op 1 januari 2017 zijn de Unilever-pensioenfonds Progress en Forward gefuseerd in het Unilever APF, dat voor dat doel is opgericht en waarvoor De Nederlandsche Bank per 1 januari 2017 een vergunning heeft afgegeven. Dit betekent dat beide fondsen onder één bestuur verder kunnen. Beide fondsen hebben binnen het APF een eigen zogeheten collectiviteitskring. Dat wil zeggen dat ze een eigen afgeschermd vermogen houden en een eigen beleid kunnen voeren.

Unilever APF is een algemeen pensioenfonds zonder winstdoelstelling en zonder commerciële belangen. De Raad van Bestuur van Unilever APF is verantwoordelijk voor de invulling en uitvoering van het beleid zowel op bedrijfsniveau als op het niveau van de collectiviteitskringen. Daarbij wordt conform de eisen van de Pensioenwet en de onderliggende regelgeving gehandeld.

Niet-uitvoerend bestuurslid Bert van Dongen heeft ons bestuur verlaten per 1 april 2017.

Rotterdam, 23 juni 2017

Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland
'kring Forward'
Raad van Bestuur

R.S. Baldew
R. Hommes (onafhankelijk voorzitter)
J.E. Jongasma
H.U. Post

G.P.M.J. Roest
M.G. Roovers
M.G.M. Rutten
M.G. Zeegers
R. Zoon
M.W.A. Kaal
R.J.J. Kragten
J. Kooman

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Forward' te Rotterdam is aan Aon Hewitt Nederland cv de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2016.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Forward', zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het Pensioenfonds. Omdat Aon Hewitt Nederland cv beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Aon Hewitt Nederland cv wel andere werkzaamheden verrichten voor het Pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het Pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de

verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op EUR 632.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven EUR 30.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het Pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het Pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het Pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het Pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het Pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Forward' is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed. Daarbij is aanmerking genomen dat de

mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Rotterdam, 23 juni 2017

Drs. A.G.M. den Hartogh, AAG
verbonden aan Aon Hewitt Nederland cv

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Raad van Bestuur van Unilever APF ten behoeve van voormalig Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Forward'

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Forward' per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Forward' (de Stichting) te Rotterdam gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de staat van baten en lasten over 2016; en
3. de toelichting met een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de

opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Goedkeurende controleverklaring

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 632.000, ongeveer 0,5% van het pensioenvermogen

Kernpunten

- De waardering van beleggingen
- De waardering van de technische voorzieningen

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 632.000 (2015: EUR 382.500). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen (stichtingskapitaal, reserves en technische voorzieningen per 31 december 2016. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met de Raad van Bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de

EUR 30.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan Uninvest Company B.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Uninvest Company B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle accountant inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van Uninvest Company B.V. maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van een andere onafhankelijke. De resultaten van zijn werk zijn weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402-type II-)rapportage.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij met de andere onafhankelijke accountant, de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2016 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door de Raad van Bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Uninvest Company B.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van directe beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsopbrengsten, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsopbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de Raad van Bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

De waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Op pagina 33 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 111 miljoen (85%) van de beleggingen

van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen. Het bepalen van de marktwaarde voor deze beleggingen is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van beleggingen met behulp van schattingen een kernpunt in onze controle.

In de toelichting op pagina 29 en 30 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 1 tot en met 4 zijn de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Voor individueel significante beleggingen, waarvoor de waardering tot stand komt met behulp van schattingen, maken wij gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerder en die onderdeel zijn van de ISAE 3402 type II-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Deze relevante beheersmaatregelen zijn gericht op de aanstelling van betrouwbare fondsmanagers enerzijds en de betrouwbare aanlevering van, en toereikende evaluatie op, periodieke performancecijfers anderzijds. Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en actuele financiële rapportages van fondsmanagers, indien nodig gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Vervolgens hebben wij de waardering van beleggingen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen onderzocht.

De waardering van beleggingen met betrekking tot vastrentende waarde en aandelen, hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds, alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant. Bovendien hebben wij ook de monitoring van de Stichting op recente financiële informatie van de beleggingen na balansdatum in onze werkzaamheden betrokken.

Tot aan de datum van onze controleverklaring hebben wij voor EUR 10 miljoen (10%) van de niet-beursgenoteerde beleggingscategorieën de waardering niet kunnen toetsen aan, door een accountant gecontroleerde, jaarrekeningen voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Wanneer niet tijdig een jaarrekening, voorzien van een goedkeurende controleverklaring, beschikbaar is, hebben wij de betrouwbaarheid van de marktwaardering, zoals door de fondsmanager is afgegeven, vastgesteld door de inschatting van deze fondsmanagers uit voorgaande jaren te toetsen aan de hand van de later in het jaar beschikbaar gekomen gecontroleerde jaarrekeningen. In aanvulling hierop hebben we diverse gesprekken gevoerd met betrokken frontoffice-medewerkers van de vermogensbeheerder, waarbij wij significante gebeurtenissen na balansdatum, mogelijke risico's en andere relevante aspecten die van invloed zijn op de waardering van deze fondsen hebben besproken en getoetst aan brondocumentatie.

De waardering van beleggingen met betrekking tot vastgoed en derivaten gebaseerd op afgeleide marktnoteringen hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Wij hebben ook de monitoring van de uitvoeringsorganisatie op recente financiële informatie verkregen na

balansdatum, van de waarde van beleggingen op balansdatum betrokken. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen vergeleken met zelfstandig verkregen openbare marktinformatie van onafhankelijke bronnen. Significante verschillen zijn door ons nader onderzocht.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn. Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

De waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorziening komt tot stand door middel van een berekening, waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de markttrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en de Raad van Bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de

beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

De Raad van Bestuur heeft in de toelichting op pagina 30 en 31 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door de Raad van Bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door de Raad van Bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;
- de kerncijfers;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de Raad van Bestuur voor de jaarrekening

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de Raad van Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne

beheersing als de Raad van Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de Raad van Bestuur afweten of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de Raad van Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Raad van Bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate – maar geen absolute mate – van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).
https://www.nba.nl/Documents/Tools%20Vaktechniek/Standaardpassages/Standandaardpassage_nieuwe_controletekst_niet_oob_variant_%20Nederlands.docx

Utrecht, 23 juni 2017
KPMG Accountants N.V.

S. van Oostenbrugge RA

Verlag Intern Toezicht

Werkwijze

Het niet-uitvoerend bestuur (NUB) heeft als intern toezicht 2016 beoordeeld. De bevindingen en aanbevelingen van de Visitatiecommissie over 2015 zijn meegenomen in het onderzoek. Door de deelname aan de RvB vergaderingen is het NUB nauw betrokken bij ontwikkelingen en zijn acties en besluiten van het UB en de RvB in context te plaatsen. Het NUB is zich bewust van de noodzaak afstand te bewaren in de toezichtstaak.

Het NUB evalueert aansluitend aan de vergadering van de RvB, het functioneren van het UB en het procesmatig verloop van de vergadering in algemene zin. In 2016 betroffen extra agendapunten met name de nadere invulling van de rol en werkwijze van de NUB's. Voor het intern toezicht verkrijgen de NUB's informatie uit diverse bronnen: vergaderingen van de RvB, periodiek formeel en informeel overleg met de Verantwoordingsorganen, overleg met actuaris en accountant, educatiesessies en informatie door het UB. Belangrijk zijn ook de Audit- en Beleggingsadviescommissie. Alle NUB's hebben toegang tot de stukken van de diverse commissies en van het UB en ook niet-leden wonen af toe commissievergaderingen bij.

Algemeen oordeel van het Intern Toezicht

Het UB heeft weer een zeer intensief jaar gehad. (onverwachte) Zaken zijn aangepakt met doortastendheid, flexibiliteit en creativiteit. Het UB vertaalt interne en externe ontwikkelingen naar acties die relevant zijn voor het fonds op uitvoeringstechnisch en/of beleidsmatig gebied, waarbij tijdig de dialoog met relevante partijen gezocht wordt. De voorbereiding van beleid, de kwaliteit en tijdigheid van documentatie en meer algemeen de informatievertrekking aan

de RvB is goed.

Naast bijzondere zaken als het vergunnings-traject voor oprichting van een APF, zijn ook de 'standaard' activiteiten weer goed uitgevoerd. Daarbij kan het UB bouwen op een kwalitatief sterke uitvoeringsorganisatie.

De doelstellingen van het bestuur voor 2016 zijn grotendeels gehaald: de vergunning voor het APF Unilever Nederland is verleend, er zijn goede stappen gezet bij de implementatie van de OTB en bij verdere invulling en uitwerking van risicomangement. Uitkomsten op financieel gebied, klanttevredenheidsonderzoek en communicaties zijn goed.

In 2016 heeft de RvB met het oog op de toekomst zeer veel aandacht besteed aan governance- en organisatorische wijzigingen. Het NUB adviseert de RvB terughoudend te zijn met nieuwe wijzigingen en de aandacht weer te verleggen naar de kerntaken van het pensioenbedrijf.

Het fonds is compliant met alle normen in de Code Pensioenfonds.

Uiteraard zijn verdere verbeteringen mogelijk. Deze zijn in belangrijke mate onderdeel van reguliere c.q. lopende processen. Aan het eind van deze rapportage worden de belangrijkste aanbevelingen vanuit het intern toezicht genoemd.

Evenwichtige belangenafweging

Evenwichtige belangenafweging krijgt vanaf 2016 als kerntaak van het bestuur bij ieder agendapunten aandacht door een afweging in de voorleggers. Met de introductie van de HR-commissie is het zorgen voor kwalitatief goede bestuurders verder versterkt. In combinatie met een open, kritische en constructieve vergadercultuur, zorgt dit dat de belangen van de achterban adequaat kunnen worden ingebracht. De aanwezigheid van een

onafhankelijke voorzitter helpt in het proces. Het NUB constateert dat de evenwichtige belangenafweging goed tot zijn recht komt. Advies aan het UB en aan het bestuur als geheel is te zorgen dat deze afweging ook voldoende (consistent) in de documentatie terugkomt.

Risicomanagement en uitbestedingsbeleid

Het Risk Control Framework functioneert goed en wordt op regelmatige basis geëvalueerd. Positieve ontwikkelingen zijn de invoering van de auditcommissie, de vernieuwde maandelijkse dashboardrapportage en de uitbouw van het risicomanagementbeleid tot een integraal risicobeheersingsbeleid. Uninvest company vervult de belangrijke fiduciaire functie en voert ook het vermogensbeheer uit door middel van mandaten. Conclusie is dat Uninvest over het geheel goed functioneert met goede (financiële) resultaten. In 2016 genomen maatregelen op het gebied van functiescheiding en gemaakte afspraken om kwetsbaarheden op het personele vlak en in de communicatie te verbeteren, vergroten het vertrouwen.

Mede in het kader van een self-assessment heeft het UB besloten tot het verplaatsen van een deel van de hosting van IT systemen van Unilever naar een derde partij. Ook de overige acties uit het self-assessment worden adequaat opgepakt.

Het NUB vindt mede op basis van gesprekken met externe partijen dat het risicomanagement en de interne controle evenals het uitbestedingsbeleid, goed op orde zijn.

Belangrijk is dat processen en controles ook in het denken en doen van de RvB en de uitvoeringsorganisatie nadrukkelijk aanwezig zijn. De organisatie heeft laten zien maatregelen te nemen om het risico op herhaling van fouten en storingen te beperken. Hetzelfde geldt voor de houding t.a.v. uitbestedingsrelaties waar het UB en de RvB een kritische, constructieve invulling aan geven.

Aanbevelingen

De voornaamste aanbevelingen van het NUB aan het UB zijn:

- geen nieuwe governance- en organisatiewijzigingen op te starten zodat de focus meer kan liggen op de kerntaken van het fonds;
- de dashboardrapportage verder te ontwikkelen mede rekening houdend met eventuele fundamentele aanpassingen in het RCF en gewenste wijzigingen in een stappenplan vast te leggen;
- invulling van de onafhankelijk positie van risicomanagement zowel binnen de eigen organisatie als binnen Uninvest verder vorm te geven;
- opvolging van de afspraken over de uitbestedingsrelatie met Uninvest nauwkeurig te monitoren en mee te nemen in de evaluatie in 2017.

Verlag Verantwoordingsorgaan

De Raad van Bestuur dient verantwoording af te leggen aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd alsmede over de naleving van de principes voor goed pensioenfondsbestuur. Het Verantwoordingsorgaan heeft de taak om hier een oordeel over te geven.

Hier toe heeft de Raad van Bestuur het bestuursverslag 2016, de jaarrekening en de rapportage Intern Toezicht 2016 in concept aan het Verantwoordingsorgaan doen toekomen.

De niet-uitvoerende bestuurders dienen toezicht te houden op de uitvoerend bestuurders. Het voorlopige rapport van bevindingen van de niet-uitvoerende bestuurders is met het Verantwoordingsorgaan gedeeld. De niet-uitvoerend bestuurders hebben vervolgens in een gezamenlijke bijeenkomst met het Verantwoordingsorgaan op 14 maart 2017 het uitgevoerde beleid toegelicht. Vragen met betrekking tot de verstrekte stukken en de toelichting zijn ter vergadering beantwoord. Hiervan wordt verslag gedaan in de notulen van deze vergadering.

Gezien de inhoud van de verstrekte documenten, de ter vergadering gegeven toelichting en de verkregen antwoorden op aanvullende vragen is het Verantwoordingsorgaan van oordeel dat de Raad van Bestuur in 2016 de aan haar toebedeelde taken naar behoren heeft uitgevoerd en daarbij een evenwichtig beleid heeft gevoerd. Het Verantwoordingsorgaan is voorts van oordeel dat de Raad van Bestuur de principes voor goed pensioenfondsbestuur correct naleeft.

Tevens wil het Verantwoordingsorgaan zijn waardering uitspreken naar de Raad van Bestuur en de medewerkers van Forward voor de ondersteuning van het Verantwoordingsorgaan met effectieve bijscholingscursussen en

regelmatige informatiebijeenkomsten, naast de formele vergaderingen. Ook wil het Verantwoordingsorgaan de bestuurders die afgetreden zijn dit jaar bedanken voor hun inbreng de afgelopen jaren.

Kerncijfers

bedragen in 1.000 euro's

	2016	2015 ¹⁾
Aantallen deelnemers		
Deelnemers voor wie wordt bijgedragen	3.178	3.129
Deelnemers met premievrije aanspraken	411	149
Pensioengerechtigden	42	13
Totaal	3.631	3.291
Vermogenspositie		
Fondsvermogen	126.528	62.210
Voorziening pensioenverplichtingen	88.704	38.194
Dekkingsgraad (nominaal)	143%	163%
Beleidsdekkingsgraad (nominaal)	142%	182%
Dekkingsgraad (reëel)	110%	134%
Premiebijdragen		
Feitelijke premie	54.798	68.463 ²⁾
Waarvan deelnemersbijdrage	4.511	3.345
Kostendekkende premie	50.900	40.762
Beleggingsopbrengsten	10.218	-6.127
Pensioenuitkeringen (netto)	-119	-14
Beleggingen		
Vastrentende waarden	86.469	45.198
Aandelen	38.486	19.266
Vastgoed	7.322	3.203
Derivaten	-1.691	-4.586
Totaal belegd vermogen	130.586	63.081
Rendementen (1 jaar) (in procenten)		
Groeiportefeuille	10,3%	-4,9%
Stabiele rendementsportefeuille	3,3%	-0,9%
Renteswaps	8,1%	-17,3%
Totaal	16,0%	-20,5%

¹⁾2015: 9 maanden

²⁾inclusief € 15 miljoen garantiestorting en € 15 miljoen indexatiedepot.

Bijlagen

Bijlage 1 Personalialia per 31 december 2016

Raad van Bestuur

Uitvoerend bestuurders

R.J.J. Kragten
mevrouw J. Kooman
M.W.A. Kaal

Niet-uitvoerend bestuurders

R. Clement
L.J. van Dongen
R. Hommes (voorzitter)
P. de Lang (plv. voorzitter)
G.P.M.J. Roest
M.G. Roovers
mevrouw M. Rots
H.U. Post
G. de Zoeten
Vacature

Bestuurssecretaris

A. den Ouden
D.M. Verburg

Algemene procuratiehouders

J.G. Kerkhof (algemeen secretaris)

Beleggingsadviescommissie

mevrouw J. Kooman
G. de Zoeten
R. Clement

Auditcommissie (AC)

L.J. van Dongen
G.P.M.J. Roest
H.U. Post

Compliance Officer

J.G. Kerkhof

Actuaris

Aon Hewitt

Accountant

KPMG Accountants N.V.

Verantwoordingsorgaan

M.K. Dekker (W)
C.P.C. de Heij (W)
Mevrouw J.N.J.J. Mathot (W)
Mevrouw C. van Velden (W)
C.F. Sluis (U)
H.I.J. Storijs (U)

(U) = Unilever

(W) = Werknemersleden

Bijlage 2 Hoofdpijnen pensioenregeling 2016

Vanaf 1 april 2015 bouwen medewerkers van Unilever pensioen op bij Forward. Dat gebeurt in een collectieve beschikbare premieregeling (afgekort CDC-regeling, naar Engelse benaming). Kenmerkend hiervoor is dat het pensioenfonds een vastgestelde premie ontvangt die onder normale omstandigheden genoeg is voor de opbouw van het pensioen waarop gemikt wordt. De hoogte van de premie wordt jaarlijks bepaald volgens een vaste rekenmethode. In slechte tijden kan er niet worden aangeklopt bij de werkgever voor extra geld. Dat betekent dat de financiële risico's van de regeling volledig bij het collectief van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden liggen. Mogelijke maatregelen zijn het verlagen van de pensioenopbouw of, in het uiterste geval, het verlagen van de opgebouwde pensioenen. Ook is de indexatie afhankelijk van de financiële positie van het fonds.

Medewerkers betalen in 2016 een premie van 3% over de pensioengrondslag (het all-in jaarsalaris minus een franchise van tot 1 mei 2016 € 12.953, vanaf 1 mei 2016 € 13.075). Daarvoor zijn ze verzekerd van een ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheids-pensioen.

Ouderdomspensioen

Doel van de regeling is dat de deelnemer jaarlijks 1,875% van de pensioengrondslag in dat jaar opbouwt. Die opbouw is gebaseerd op een pensioenleeftijd van 67 jaar.

Partner- en wezenpensioen

Als een deelnemer overlijdt tijdens het dienstverband bij Unilever is er voor zijn of haar partner een levenslange uitkering van 70% van het bereikbare ouderdomspensioen (het pensioen dat bereikt zou zijn als hij of zij was blijven leven en werken tot de pensioendatum). Bij overlijden na beëindiging van het dienst-

verband is het 70% van het daadwerkelijk opgebouwde ouderdomspensioen bij Forward. De hoogte van het wezenpensioen (voor kinderen tot 21 jaar) is 20% van het partnerpensioen.

Forward biedt ook een aanvullende Anw-verzekering aan waarmee deelnemers op vrijwillige basis extra zekerheid voor hun gezin kunnen regelen.

Arbeidsongeschiktheid

Bij arbeidsongeschiktheid gaat de pensioenopbouw bij Forward geheel of gedeeltelijk (afhankelijk van het wel of niet beëindigen van het dienstverband) door. Er is bij Forward ook voorzien in een verzekering die zorgt voor een aanvulling op de WIA-uitkering voor het geval het salaris uitkomt boven de WIA-grens (in 2016 € 55.608 per jaar).

Keuzes bij pensionering

De standaard pensioenleeftijd bij Forward is 67 jaar. Maar deelnemers kunnen ook eerder met pensioen. De uitkering valt dan vanzelfsprekend lager uit. Daarbij kan door inlevering van ouderdomspensioen een overbruggingspensioen tot de AOW-leeftijd worden. Ook kan de deelnemer er bij pensionering voor kiezen de verhouding tussen het ouderdomspensioen en het partnerpensioen te wijzigen. En er is de mogelijkheid eerst een periode meer pensioen te ontvangen en daarna minder. Andersom kan ook.

Indexatie

De indexatie van de pensioenen is voorwaardelijk: de pensioenen kunnen alleen verhoogd worden als de financiële positie van het fonds dat volgens de wettelijke regels én naar het oordeel van het bestuur toelaat. Het pensioen-

fonds probeert de pensioenen van de deelnemers en de arbeidsongeschiktheidspensioenen jaarlijks te verhogen met het percentage van de cao-loonstijgingen bij Unilever. Voor pensioengerechtigden en ex-deelnemers die niet meer bij Unilever werken proberen we de pensioenen te laten meestijgen met de prijsstijgingen in Nederland (de afgeleide consumentenprijsindex).

Bijlage 3 Strategische benchmarkbeschrijving

Asset Categorie	Benchmark
Diversified Growth	Customized diversified growth
Stable Return	Customized stable return
Cash	Portefeullerendement is benchmarkrendement
Diversified Growth	
Global Alpha	MSCI World Investible Market Index (IMI) Total Return Net Dividends Reinvested
Global Emerging Markets	MSCI Emerging Markets Total Return Net Dividends Reinvested
Global Defensive	Russel Developed Defensive Net index
Listed Real Estate	FTSE EPRA/NAREIT Developed Index Net Dividends Reinvested
High Yield obligaties	BoA Merrill Lynch Global High Yield constrained Index 100% hedged to EUR
Emerging Markets Debt	50% x JP Morgan EMBI Diversified (100% hedged to EUR) + 50% x JP Morgan GBI-EM Global Diversified
Senior Loans	Credit Suisse Western European Leveraged Loans Index All Denominations (Welli) 100% hedged to EUR
Stable Return	
Staatsobligaties	Portefeullerendement is benchmarkrendement
Credit obligaties	BoA Merrill Lynch Q772 Custom Index hedged to EUR
Nederlandse Hypotheken	Bloomberg/EFFAS Bond Netherlands Govt All>1 Year Total Return index + 100 bps annualised
Overlay	
Nominal Interest Rates Swaps	Portefeullerendement is benchmarkrendement

Colofon

Een uitgave van Stichting Pensioenfonds
Unilever Nederland 'Forward'

Bezoekadres

Unilever deBrug
Nassaukade 5
3071 JL Rotterdam

Postadres

Postbus 2071
3000 CB Rotterdam

Telefoon 010 4394937

Fax 010 4394474

E-mail pensioen.infolijn@unilever.com

Internet www.unileverpensioenfonds.nl/forward

Tekst

A-vier Communicatie, Amsterdam

